

ARGIA

Urtarrillak 23 - XLVI garren urtea 961 zenbakia 90 peza

KIXKI, TA MIXKI TA KAXKAMELON:

Mito bihurtutako pailazoak



Famili Planifikaketa: Haurrak nahi direnean

- L.M. Bandres
- Alix Trueba

Nora doa
Euskadiko
Ezkerra?

**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

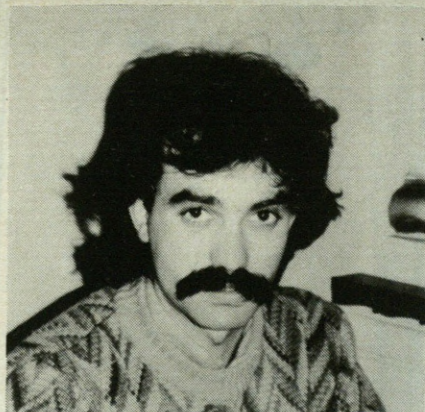
**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

Eskerrikasko!



**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa



Euskadiko Ezkerrako ejekutibako batekin hitz egin dugu aste honetan, **IÑAKI GURRUTXAGAREKIN**. Joan den astean Ezker Berrikoek kontatu zizkigutenen beste ikuspegi bat eza-gutzeko. Sozialdemokrazia, posibi-lismoa, borroka harmatua, erreforma demokratikoa,... Oraindik ere hamaikatxo orritarako gai emanen duten arazoak.



Hamaika urte tabladuen gainean, eta nork esan 19 urteko mukitsu haiek hain pailazo unibertsalak bila-katuko zirenik. Zeren **Kixki, Mixki, ta Kaxkamelon** beriek ere, ez zuten urrutitik ere pentsatuko dauden to-kian egongo zirenik. Zuekin Euskal Herriko pailazo barregarrienak.



2. Aste Giroa
4. E.E.ko **Iñaki Gurrutxagarekin**. Pello Zubiria
9. Nazioartekoa. **P. Sastre**.
10. Herriko Plaza
12. Sikulusaltsa. **Txakolina**. L.M. Bandres
14. Bizikleta, ziklorutistak eta do-mingeroak. Booma ote? **T. Manterola**.
16. Maskarada Eskiulan. **Kike**
19. UHIN BARE planningean. «Zientzia fikziozko sexualitate bat potentziatzen da gaur egun». **L. Bastida - Joxe Mollarri**.
24. Luma zorroz-tuz. «Kuttune eta biok». **Alix Trueba**.
27. Musika: **Iñaki Zabaleta Nafarroako** doinu-z. **X. Etxaniz**.
28. Literatur txokoa: liburu kritika.
30. **KIXKI-MIXKI-KAXKA-MELON** pailazoekin ... **Jesus Ijurke**.
34. Zinema: **Sebillako Ihardunaldiak**. **X. Portugal**
36. Antzerkia.
38. Jo... **Adarra**
39. Bertsoak
40. Azkenekoa: **Labaieni halabeharrez**. **Xalbardin**.



Erreportaia bitxi pare bat dakar-tzagu aste honetan erdiko errialde-tan, bata bizikleta eta bere inguru-menduari buruzkoa, bestea Eskiulan iragan iganean izandeko aurtengo le-hen maskaradari buruzkoa.



Ez da gai berria famili planifika-kotarena. Duela urte zenbait frange ireki ziren hiri handienetan. Orain berriz herri txikiei tokatzen zaie txandan. Bageneukan aitzaki bat hara joateko: abertoaren polemika. Ez genuen aitzakiaren beharrik izan. Berehala hasi ginen hitzegin eta hi-tzegin. Antisorgailuak, plazerra, se-xua...

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.
Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Xabier Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mikel Antza, K. Argiñano, «Astema», Joxe Azurmendi, B. Bakai-koa, «Beltza», R. Castellano, Car-los Donoso, Mikel Hernandez

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Pello Liza-rralde, «Mendiaga», «Murumen-di», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Jose-ba Sarrionandia, «Trikuharri», «Txillardegia», Jon Urrujulegi, «Xinaberri».

Marrazkilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Julio; Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Artu-ro, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugarte-bu-ru, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Os-tolaza.

D.I.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99

GRAFICAS SEMI - Plz. Lasala, 3 - S. S.

HARPIDE SARIA

Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	3.000 pta.
Ipar Euskal Herria	
Beste atzerriak	4.200 pta.
Airez	6.480 pta.
Ale bakarra	90 pta.

ASTE GIROA

Real Academia de la
Lengua Vasca
EUSKALTZAINDIA
Académie de la Langue
Basque



EUSKERA

1923

Reedición con la cooperación de

sendoa s. a.
DONOSTIA - SAN SEBASTIAN
1982

EUSKALTZAINDIA.
EUSKARA. 1923. Sendoa. 2.000 pta. 412 orri.

Aspaldi ekin genion agorturik ziren «Euskera» aldizkari zaharren berrargitaraketa zuei erakusteari, baina haietako batean bertan behera utzi genuen. Orain jarraitzeko xedez, hona hemen 1923. urteari dagokiona. Bertan Resurrección María Azkuek osatutako «Morfología vasca» lanaren zati bat dator, euskal hizki edo afijoei dagokiena. Gramatikazko maileri ere orri gutxi batzu uzten die. Baina lanik nagusia noski hizkiena da, 382 orriz hizkiei buruz ari bait da.

FERNANDO ARTOLA SAGARZAZU
«Borderi»

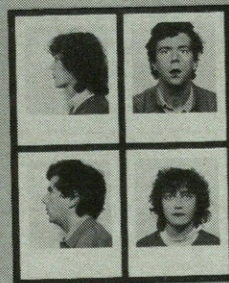
BAKOITZAK BEREIA

sendoa
carta 1, 22 DONOSTIA

FERNANDO ARTOLA SAGARZAZU (BORDARI). BAKOITZAK BEREIA I. Sendoa. 3.200 pta. 572 orri.

Lehengoan lan honen II. zatiko mamia (olerkiak) aurkeztu bagenizuen, gaurkoan Hondarribitar idazle emaroak hitz lauz eskaini digun lan zabalaren laburpen bat ekarri dizuegu. Lehenengoz «Urratsak» (ipuidantza) dugu, 76.ean Azkue saria irabazitakoa. «Kukuxo» (kosk eta amets) irriparezko kontakizunak, «Ipui eskutada», «Kontu ondarrak», «Itzaldiak», «Odolaren mintzoa», «Chalbador hil da», «Bertsolarien inguruan», «Ezpal xumeak», «Bakarrizketa» dira ere bestalde liburua osatzen dutenak.

Herrian sustraitutako hizkuntza xume eta indartsua, beregan ohizkoa denez.



Zu ere bertsolari?

X. AMURIZA

ELKAR - aek

XABIER AMURIZA. ZU ERE BERTSOLARI. Elkarak. 500 pta. 218 orri.

Ez da asko oraindik Xabierrek txapela bigarren aldiz jazen zuela, eta beste liburu bat dugu gaur, txapela jantzi aurrekoa den arren. Estalkinean neska-mutil bi, txundidura aurpegi ergel eta guzti. Baina gaitozen harira. Liburuaren xedea edozein euskaldun neurri hobe nahiz ez hain onez, bertsolari bihurtzea da. Horretarako kopla txikia, haundia, zortziko txikia, haundia, bapatekotasuna errima, doinuak gaiari jarraitzea, loturak e.a. nola landu eta sendotu erakusten digu. Bertsolaritzak etsirik gauzkanoei mesede egin liezaguke pixka bat saiatuz.

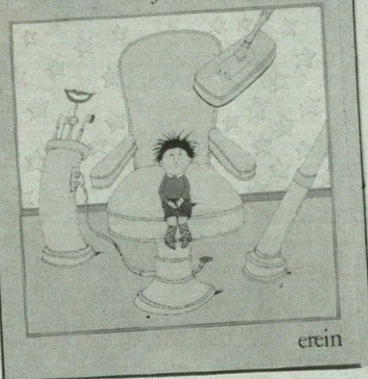


BERNARDO ATXAGA.
ANTONINO APRETA.
Erein. 500 pta. 43 orri.

Istiluak ditu Antonino Apreta oinetakogileak herriko «digante tzarra»ren bixita edukitzearekin. Digante edo gizando hori beretzako oinetako batzuren bila dabil, Antoninori enkargua utzi, honek bete, baina ez gizandiaren gogorako, eta handik aurrera oro komeria bilakatzen da Antoninorentzat. Marrazkiak Ion Zabaletak eginak.

CHUCK ARANBERRI
DENTISTA BATEN ETXEAN

Bernardo Atxaga
Juan Karlos Eguillor



BERNARDO ATXAGA.
**JUAN CARLOS EGUIL-
LLOR. CHUCK ARAN-
BERRI DENTISTA BA-
TEN ETXEAN.** Erein.
500 pta. 44 orri.

Dentistaren zaingelan dugu gure Chuck hagina atera zain. Zaingelan, emakume potolo oso potolo batek, beldurrez utzi nahi du Chuck eta pixkanaka erdie-tsi egiten du. Honek Chuc-kek erabaki zorrotz bat hartzea daragi, mataza gero eta gehiago lardaska-tuz. Ipuina atseгина da, eta marrazkiak Juan Carlos Eguillorenak, gatzadunak, beti arauz. Euskararen aldetik, mordoilokeria anitz iruditu zaigu lehen begiraldi batez ordea.

BIZI TERRALTSUAK



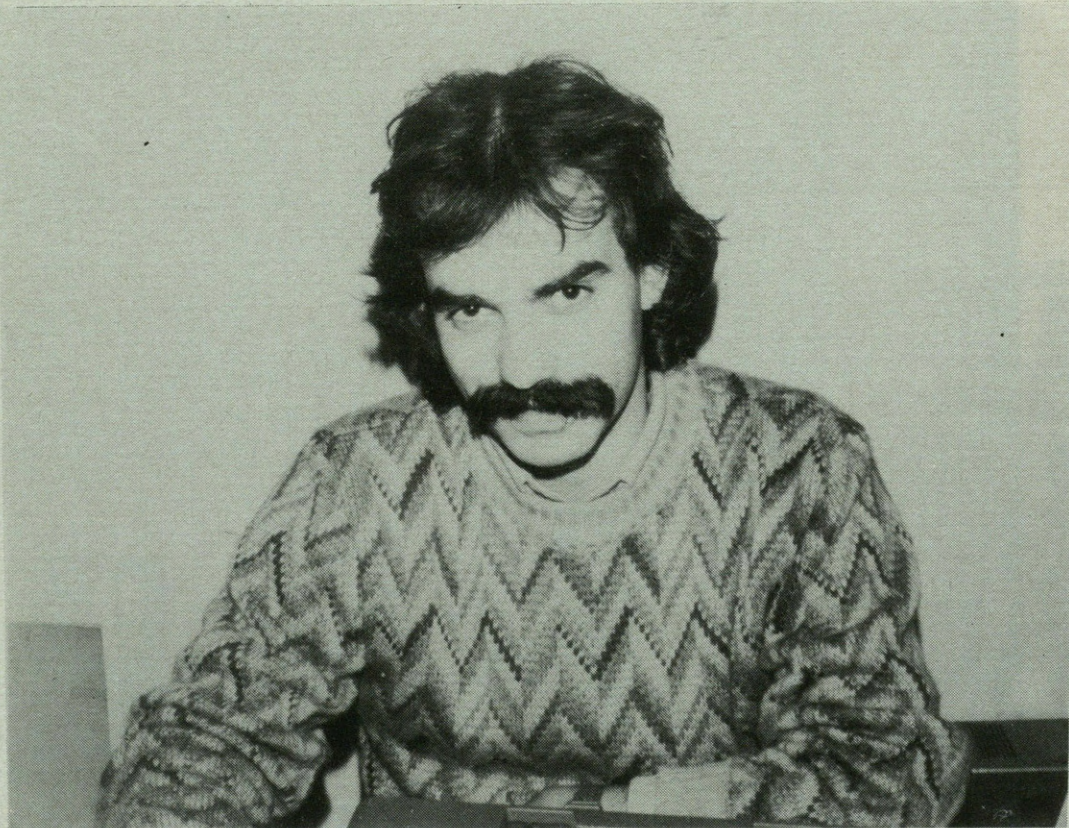
ITZULPEN EGOKITUA

J. A. AGIRRE BEGIRISTAIN

**PIO BAROJA. BIZI TE-
RRALTSUAK.** Luis Aran-
buru editor. 450 pta. 119
orri.

Hara gure Pioren idazla-nak euskaraz J.A. Agirre Begiristainen eskutik. Ez dugu elaberria irakurtzeko astirik izan, beraz ez gara ñabarduratan sartuko. Barojazale euskaldun asko di-rela badakigu, eritzia be-raien eskutan uzten dugu.

EE-ko Iñaki Gurrutxagarekin



EZ GARA SOZIALDEMOKRATAK

Ezker Berria Euskadiko Ezkerratik ateratzeak biziagotu duen debatearen haritik abiatu ginen joan d- en astean. EE sozialdemokrata bihurtu ote den, EE eta HBren artean zerbait berririk sortzeko moduko tarterik ba ote den,... Hemen ditugu Euskadiko Ezkerrakoen iritziak.

IÑAKI GURRUTXAGA, Lazkaoarra, Gipuzkoako idazkari eta ejekutibakoa. Eta gaztea, oso gaztea. Ia bi ordu luzez ihardun dugu magnetofoiaren aintzinean. Norbaiti lau orrialde luze iruditzen bazaio ere, guraizak beldurrik gabe astindu behar neurrietara egokitzekekotan.

ARGIA.- Askok esan eta idatzi dute, baita gure orrietan ere, azkenean sozialdemokrata egin zaretela. Joan den astean zuen burkide izandako Ezker Berrikoek. Zer zarete zuek, sozialdemokratak, eurokomunistak,...?

I. G.Gure estrategia ez sozialdemokrata, ez komunista trdizional, ez eurokomunista denik ez nuke esango. Gure estratejiak hartzen ditu euroko-

munismoaren gauza asko: bloke historiko berri baten sorreraren beharra, aldaketa soziala emateko; modelo boltxebikeagandiko apartatze hori, egoera internazionalaz egiten dugun baloraketa,... Gure estratejian, ordea, egin dugun aldeketarik haundienetako bat sozialismorako bidea bide demokratiko bat kontsideratzeko; eta bide hori dela sozialismoa benetan demokratikoa izan da-

din garantia bakarra.

Aparteena sozialdemokraziatik gaude. Sozialdemokraziak bere ezintasuna erakutsi dute, frakasatu dute. Nik askotan esaten dut ez dagoela gaur egungo kapitalismoan estrategia sozialdemokrata bat eramaten duen alderdi bat bakarrik ere. Sozialdemokrazia, munduko bigarren gerla-
ren ondoren egin zen politika hura

konsideratzen badugu. Egoera ekonomikoa ez da desarrollokoa une honetan eta zaila da politika hori egitea. Eta guk eurokomunismoarekin zerikusi haundiago bat dugu. Baina ze eurokomunismorekin? PCEk adibidez ez bait du erabat onartu bere barruan bide eurokomunista.

Eurokomunismoak ez du, bestalde, sozialisten eta komunisten arteko enfrontamentua gainditu, eta guk hori superatu dugula uste dugu.

A.- Erreformismoaren poderioz azkenean PSOEn bukatuko duzuela behin baino gehiagotan aurpegiatuko zizuten. Eta orain, hauteskundeen ondoren PSOerekin oso goxo ikusten zaituztegu. Bi alderdien posizioak asko aurreratuko dira behar bada.

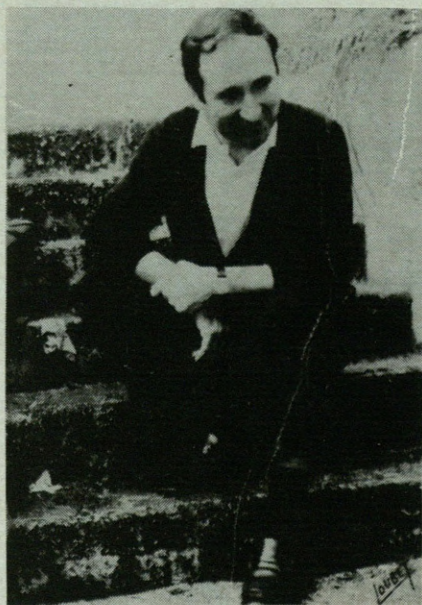
I. G.- Hauteskundeen ondoren atera den gauza da hori. Orain PSkoa, kaltegarria da. PSOeren ezkerreara PCE eta beste alderdiak ere beharrezkoak dira, bai ezker berri bat artikulatzeko, eta baita PSOeren politikari kontrapisu bat ezartzeko ere. Hauteskunde hauetan jipoi gogorra hartu du PSOeren ezkerrearragoko mugimendu guztiak, Euskadin ezik. Begira bestela Katalunian gertatu dena.

PCEren frakaso leku guztietan kokatzen da: bai ideologia edo estrategian, bai alderdiaren funtzionamenduan eta baita politikan ere.

PCEk aldaketa eurokomunista bat egin beharran politika eurokomunistak egin du alderdi estalinista batekin eta ideologia tradizionalista batekin. PCE izan da erreforma politikoa aurrera ateratzeko alderdirik garrantzitsuenetako bat; Suarez ere garrantzitsua izan baldin bada PCE ere hala izan da; erreformaren akordiorik gehienak bi hauen artekoak izan ziren. Horren ondoren eraman duen politika, ANErekin eta AMIrekin-eta, hori alderdiaren funtzionaketa estalinista eta burokratizatu batekin kontrajarri da. Errealitate nazionalak alderdi barrura trasladatzeko orduan ez du inolako lanik egin, bestalde.

A.- Alderdi bat non kokatua dagoen adierazterakoan, beste herrietako indar politikoekin alderatzeko ohitura bada. EEk ba al du Europa mailan homologatzeko halako erreferentziarik?

I. G.- Zaila da. European tradizio demokratikoa luzeagoa izan denez, baldintzak ere helduagoak daude.



Harremanak, hala ere, baditugu Alemaniako alderdi sozialdemokrataren ezker adarrarekin, baita partidu berdearekin ere; alderdi sozialista frantsesaren adar batekin, «CERES» tendentziarekin; Italiako alderdi komunistarekin, baina baita «Democracia Proletaria»rekin ere.

Estatu mailan, berriz, Euskadiko egoera eta beste lekuetakoa ez dira berdinak. Nahiko gogor bultza ditugu nazioetako ezkerak aurrera ateratzeko; Esquerda Galegarekin izan dezakegu gure homologaziorik haundiena; PSA Andaluziakoaren ezker sektorearekin ere harremanak izan ditugu; PSUCekin harreman zabalik izan ditugu, baina azken denboretan gehiago ibili gara han ere nazio arazoa sakonago hartzen zuen sektorearekin.

Ezker alderdi bat garenez, zerikusi haundia dugu partidu sozialistekin, baina ez alderdi sozialista tradizional gisa hartuta. Alderdi komunistekin ere badugu zerikusirik, baina ez edozeinekin, ez Portugalekoarekin edo Frantziakoarekin. Gure homologazioa hor jarriko genuke, sozialisten eta komunistan arteko ezker bide berri bat.

A.- Gaur darabilzuen hizkera garai bateko EIAren bilera batean entzun balitz ez dakit jendeak zer pentsatuko zuen. Ordutik hona zuen posizioak izugarri aldatu direla ezin da ukatu. Eboluzioaren historia piska bat egin beharko zenuke.

I.G.- ETA (PM)aren desdoblaketatik h-sita hiru gase ezarriko nituzke. Lehenengo fasea ETAtik alderdi politiko bat bultzatzea: hori berria izan zen ezker abertzalean. Hurrengo urratsa ideologikoa baino gehiago politikoa izan zela esango nuke: preautonomikoa onartzea eta ondorio bezala Estatutua onartzea, eta bere alde jokatzela. Horrek ekarri zuen ezker abertzalearen zetiketa politikorik nagusia.

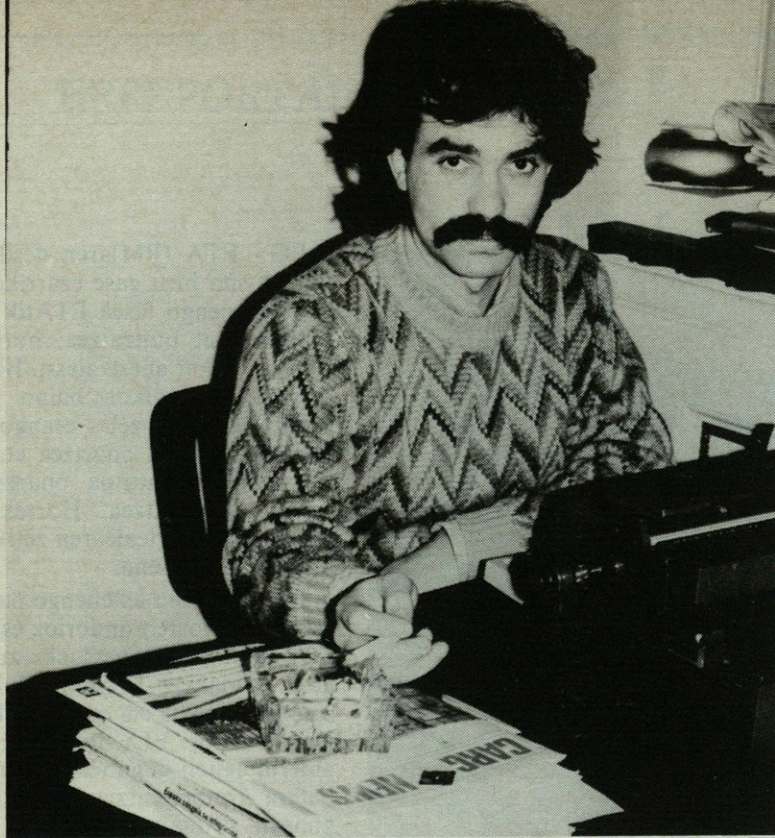
Hori izan zen lehenengo pauso nagusia, eta horren ondorioz estrategia ere aldatzera behartuak aurkitzen gara. Aldaketa EIAren III kongresuan ematen da eta ondorioz konberjentzia dator. EIA desagertu eta EE alderdi egiten dugunean eta horrekin batera konberjentzia bultzatzen dugunean, orduantxe egiten da estrategia eta politika berriro egokitzeak lana.

Euskadin EE izan da aldaketarik gehiena izan duen alderdia. Eta positiboa da hori nere ustez; frankismoaren ondorengo situazio berriari erantzun berriak bilatzea bait da. Baina gogorra ere izan da. Jende berria sartu da, baina jendea bidean ere geratu da. EIA leninista hartatik hona, estrategia aldatu da. Aldaketa politikoak zatatsua goak izaten dira, baina estrategikoek garrantzia haundia dute, eta alde horretatik azken aldaketak Estatutua onartzea baino garrantzia haundia dute.

A.- Komodidarearen alderako aldaketa izan dela esango dizue norbaitek.

I. G.- Euskadin hori erabateko inkomodoa izan dela erantzungo diot. Beste alderdi batzuek egin dutena askoz ere komodoagoa da. Gizartean ez dute roze haundirik sortu, eta alderdi barruan ere ez dute arazo haundirik izan. Hauteskundeetan ere alde izan dute horretan. Gure hautatzaileak, aldiz, asko aldatu dira. Alde horretatik, guk hauteskundetik hauteskundera apustu izugarriak egin ditugu. Arrakasta izugarri bat ez dugu izan, baina ezta frakaso izugarri bat ere, hor mantendu gara, sektore hautatzaileak aldatuaz joan direla kontuan hartuaz. Izugarri inkomodoa izan da.

Militante bezala ikusiz, izugarri latza izan da ezker abertzalean eman zen hausketa eta ondorengo enfrontamentua, eguneroko bizitzan eman di-



renak. Inkomodoa. Beste alderdiena erosoagoa izan da: lehenagoko ideologian jarraitzea.

A.- Porposatu dizudan zenbait arazo Ezker Berrikoek planteatu dituztenak dira. Erabakitako testuetatik urrunduz gero eta eskuinerago jaoan zaretela, barne debatea ezinezkoa zela,... Zer gertatu zaizue EBkoekin, zergatik alde egin dizuete?

I. G.- Ezker Berrikoek egiten ditugute zenbait akusaziorik erantzuna eman dizut lehen. Arazoa oso konplexoa da. EEtik atera den sektore horrek, benetan Kongresuko erabakiak onartzen bazituen, ez zuen partidua uzteko arrazoin haundiegirik. Lehenengo aldia izan da bai Euskadin eta bai Estatuan ere alderdi baten barruan tendentziak era demokratiko batean funtzionatu dutena. Ezker berrikoek bazuten kabida alderdiaren barruan. Ez bait gara apartatu kongresuan planteatzen zen alderdi motatik. EBkoek, noski, gurekin zenbait diferentzia politiko ba zuten, baina EE uzteko diferentzia estratejiko sakonik ez zutela uste dut. Sektore horrek alderdia utzi badu izango da seguru asko bere traiektorian gauza asko nahastu direlako.

Alderdian tregoarean politika bultzatu zuenean sortu zen, gero EIAren III kongresuan zehazten da eta ondoren EEren I goan. Azken finean, EEk erabaki zituen alderdi mota eta estratejia sektore horrek ez ditu onar-

tu erabat, eta hori izan da arrazoi nagusia.

EEn tendentzien barne jokoa zabalasunez egin da, oztoporik jarri gabe, eta EB atera bada ez da arrazoi koiunturalengatik izan, ezta alderdia kongresuko erabakietatik aldendu delako ere. Akumulatzen zetorren gauza bat zen. Gehiago esango nuke. EB ez da sekula proiektu koerente bat izan. Gauza asko izan ditu tartean. Hasieran esaten zenidan EBren planteamenduak eta zortzigarregoenak ez direla berdinak, baina puntu askotan zerikusi dextente dutela esango nuke. Horrek ere izandu bere eragina. Koerentzia falta horrek eraman ditu Ezker Berrikoak irtetera, eta irteten diren bezala irtetera, batzuek lehen, gero besteak, baina ez denak. Azken urteotan eman diren aldekatu ez dituzte mamitu, eta estankaturik gelditu dira, atera diren arte.

A.- Ezker Berrikoekin atera dira Nafarroako gehienak ere. Zuetako norbaitek emandako definizioa da, bestalde, EEren lana PNVk sortutako erakundeetan ezker politika bat eramatea dela. Zer gertatzen da, Komunitate Autonomoko alderdi bihurtuko zaretela?

I. G.- Ez, ez, Nafarroan ere gure politika egin dugu. Baina EE estankatua egon da Nafarroan, baita konberjentzia egin baino lehen ere, ez zuen bere lekua aurkitu eta ez zuen beste probintzietan lortu zuena lortu: EIA zena baino zabalago egitea, sek-

tore zabalako batzuetara iritsi. Lekua aurkitzeko posibilitaterik ez dugu izan, ezta instituzionalizatzearen laguntzarik ere; gainera, HB berak ere parte hartu zuen orain dela gutxi arte Parlamentu Foralean:

Atera diren gehienak lehengo EIA hartakoak dira, eta sektore independentetatik etorritakoek hor jarraitzen dute.

A.- Baina ba al duzue estratejia zehatz bat Nafarroarako, ala orain ari zarete aztertzen?

I. G.- Bai, errebisatzen ari gara, baina lehen genuenetik gehiegi ez dela apartatuko uste dut. Nafarroaren erabakiak izan behar du erabaki nagusia, eta erreferendumaren bidea nondik edo handik atera beharko duen bidea da. Nafarroan sortzen diren erakundeetatik bazterrera ez gara geldituko. Guk egingo duguna zera da, erreferendum hori lortu bitartean, nafar erakundeetan parte hartu, Komunitate autonomoetatik gehiago urrunduz joateko partez gerturatuz joan dadin. Eta euskararen eta euskal kulturaren aldeko politika bat bultzatu nafar erakundeek bestalde komunitate autonomoekin kolaborazio bat izan dezatela.

A.- Aztertu al duzue EEn Ezker Berrikoek nora joko duten? Ba al da espazio politikorik?

I. G.- Espaziorik ez dago gure ustez, eta badirudi berak ere ados daukela horretan. EEtik ateratzeko egin zuten batzarrean erabaki nahiko angibua hartu zuten, eta ez zuten inondik jotzen. HB, PSOE eta EEk betetzen dute ekerreko eremu osoa ongi betetzen dute, eta ez dirudi tarterik dagoenik, horietan krisis bat sortzen ez bada; zail ikusten hori.

A.- Orain dela dela urte gutxi zuen bideak eta ETA (pm) arenak berdinak ziren, ez zenuten bide hartatua gaitzesten. Orain zuekin ados zeudenetakoak kartzelan daude batzuk eta ihesi beste zenbait. Engainatu egin al dituzue peemak?

I. G.- Peemekin eraman dugun prozesua nahiko konplexila izan da. Guk baztertu egin ditugula esan ahal izango zen denak bazterrean geratu balira. Baina ez da izan guk eraman dugu eta haiek eraman ez duten prozesu bat. Guk ez dugu indarrik egin peemeean jarrera bat har dezaten: haiek ere beren eboluzioa jarraitu dute. Tregoa planteiatu genuenean ETA (pm)ko guztiak ados jarri ziren.

Gero, sektore batek alderdiarekin koinzidente izanik borroka harmatua bera planteatu zuen.

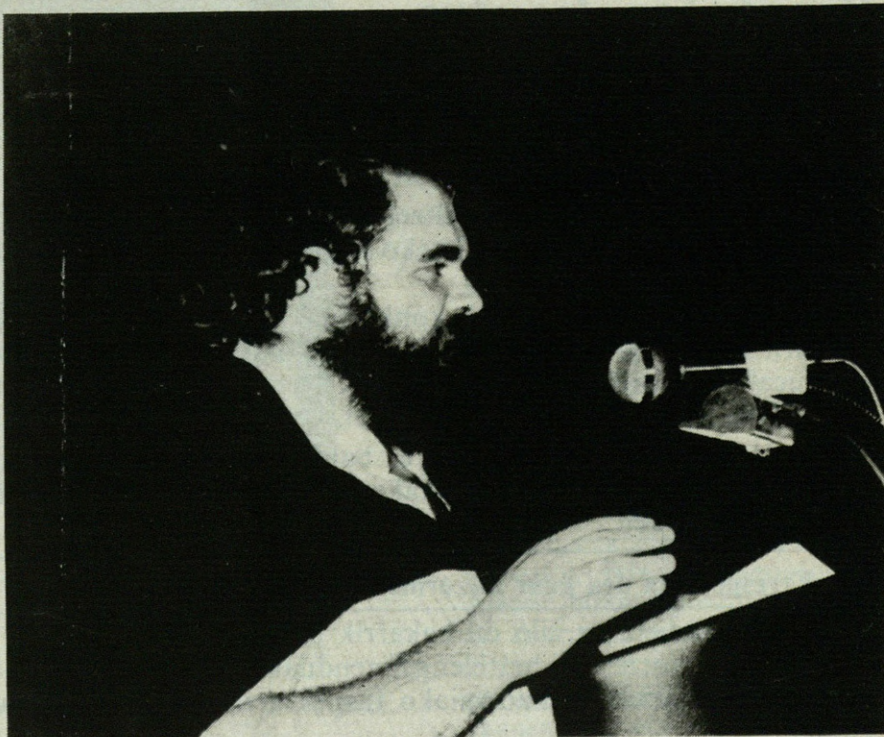
Inork ez du inor sartzen inon. Ba-koitza sartzen da bere borondatez nahi duen lekuetan. Guk ez ditugu poeemeak estakadan utzi; zeren beren prozesuari jarraituz gure bidetik sartu diren peemeak... borroka harmatuak uzten dituen ondorioz latzenetako bat preso dauden egoera da, ez? Horien egoera ez dago erabat konpondua, baina ia erabat konpontzeko bidean dago. Garai batean gure sustraian dagoen desdoblamentuarekin ados dago gure gaurko bidea; orduan erakunde demokratikoetan parte hartu behar zela onartu zen, eta koerentea da horrekin bai gure eta bai setimoen bidea. Batzuek prozesu demokratikoan sartzea gauza estrategiko bezala ulertu dugu, eta beste batzuk gauza taktiko bezala. Zortzigarreneko interpretapen hau egiten dute, eta horren arauera erabaki dute jarraitzea. Baina arazoak sortu baizaizkie beren erabaki beharko dute.

A.- Burruka harmatuari buruz egiten duzuen balorapena asko aldatu da.

A.- Zer da nore honetan hortaz pentsatzen duzuen?

I. G.- Borroka harmatua oztopo bat da gaur egun Euskal Herriak dituen arazo larrienak konponbidean sartzeko. Azken urteotan borroka harmatuak ez du ezer egin arazo horiek konponduz joan daitezke; atzeratu egin du soluziobidea. Hori politikan. Eta estrategian, guk garbi daukagu borroka harmatuak zentzurik ez duela, orain arte eraman den bezala behintzat; eta beste erak ere oso zailak ikusten ditugu aldaketa sozialista bat emateko, eta aldaketa hori demokratikoa ere izan dadin. Gure estrategia masa mugimenduetan oinarritzen da; horrek bultzatzen beharko du eta eraman beharko estrateji horren pisua. Hor borroka harmatuak ez du inolako zentzurik, ez politikan eta ez estrategian.

Orain, Euskadiko biolentzia politikoa zenbait arazo konpontzeko bidean jarri arte soluziobiderik ez duela izango ere badakigu. Prozesu demokratikoa Euskadin oraindik osatzeke egotean hartzen du bere justifikazioa, baina biolentzia politikoa soluzioa aurreratu baino atzeratu egiten du gehiago.



Dena dela, beste hau ere esan beharra dago: gaur egun biolentziarik gehiena praktikatzeko duen ETA militarrek ez dauka oso garbi ze estrategia jarraitu. KAS alternatiba ez da alternatiba radikal bat, alternatiba sozialista bat. KAS alternatibatik aurrera zer egingo duen ez du inoiz esan, baina badirudi erakundea bera kuestionatuko dela. Zentzu horretan ez du ezer esan eta ez du ezer teorizatu. Euskadin ez dago biolentzia politikoa oinarritzat hartzen duen estratejiarik. Nere ustez ez HIB eta ez ETA (M)k ez dute estratejiarik.

A.- Errepresioari kobertura ematen diozuola aurpegiratzen zaizue.

I. G.- Guretzat batera joan daitezke biolentziaren aurka eta erreprezioaren aurka egotea, konpatibleak dira. Errepresioari kobertura politikorik ez diogu sekula, ez diogu baietzik eman ez lege antiterroristari, ez torturari, ez poliziaren jokabideari. Gehiago esango nuke: polizia autonomoa onartu genuenean ez genion baietza edozein polizia autonomori eman; horrek ere ez du polizia autoritario bat izan behar, demokratikoa behar du.

Arregiren asesinatzearen aurka egon ginen bezala egon ginen Ryanen asesinatzearen aurka, eta hor eragozpenik ez daukagu; izan ere, ez bait gaude ez leku batean eta ez bestean. Batzuetan eskubide demokratikoak gauza batzuei begira defendatzen dira eta ez besteetara; guk bie begira defenditzen ditugu. Eskubiderik oinarritzeko bidea bizitzeara da da.

A.- Garai bateko «Que se vayan» hura non geratu da? Joango al dira sekula?

I. G.- Joango direla uste dut, baina ez jendeak pentsatzen zuen epean. «Que se vayan», dena dela, estatutoan eta polizia autonomoan zehazten da, eta polizia horrek ordena publikoaren ardura hartzen duen neurrian betetzen da. Zergatik kunplitzen ez den? Batetik UCD Estatutua regateatzen aritu dela, atzerapenak jartzen. Eta bestetik PNVk Estatutua desarroilatzeko zituen erantzukizunak ez dituela behar den bezala eraman, behar bezain azkar, behar bezalako garbitasunaz (poliziak kontratatzeke orduan dikriminazioak eman dira). Polizia autonomoaren atzerapenaren erantzukizunak banatu egiten dira, beraz, Eusko Jurlaritzaren eta Madrilgo gobernuaren artean.

Pello ZUBIRIA

Konseilu Jenerala eta Errektorea Ikastolen kontra



I - Seaskaren eta «Education Nationale»ren artean

1982-ko Uztailaren 1-ean izenpetua

Izan zen hitzarmenak haxe ziren:

- 81-82 urteko budjetaren estaltzeko segurtamena
- 82-83 urteko budjetaren estaltzeko segurtamena, 82-ko Iraila-Urrian egitekoak ziren elkarrizketen arabera.
- Administraritzako problema konketuak antolatzeke segurtamena (eskolako haurren biltze, bazkari, eskolategi hutsen eskuratzea, eskolako haurren burzak, etabar...)
- Education Nationale-ren eta SEASKAren artean elkar lan bat egiteko segurtamena, Education Nationale-ren gela esperimentaletako eta ikastoletako pedagogia lana jarraitzeko.

Seaskaren oinarrizko eskariak ez baldin badira ere kontutan hartuak izan, lehen aldikots, Education Nationalerekin negoziaketak hasiak izan dira. Eta ondorioz SEASKAk bere ekin-tzak gelditu zituen.

II - Errespetatua dea gaur hitzarmen hori?

- 81-82ko budjetaren zilo du bakarrik beregain hartu.
- Hitzarmen horretako beste engaimenduak ez dira errespetatuak izan. Eta gainera beren azken egintzak lekuko, Akademiako Inspekturrak eta Errektoreak, gibelera egin dute.

Ezen:

- 82-09-ko-ko, 82-10-19-ko eta 82-10-29-ko Seaskaren gutunen gatik, bai eta bestalde telefonoz egin deien gatik, Errektoreak ez du elkarrizkarik nahi. Ez du ere diru doziera negoziatu nahi. Horrela jokatz, iragan uztailan berak izenpetu zuen hitzarmena ukatzen du.
- Administraritz saileko problemei begira, Akademiako Inspekturrak ez du aterabiderik proposatu nahi, erranez horretarako ez du halik.
- Errektoreak bere aldetik, eskola esperimental baten xedea plazaretzen du, SEASKAren hitzegin gabe. Xede honek ez du batere elebitasunera heltzeko gaitasunik. Eta gorderik daukan helburua ikastolen ordentzea duela argi bat.
- Ondotik Errektoreak gutun bat helarazi dio SEASKAri, Abenduaren 20=an solastapen guziei irekia dela dio ederki, baina beste behin gehiago ez du: deus konketurik proposatzen ikastolentzat, ez eta SEASKAren elkartzeko.

III - Departamendua Ikastolaren kontra:

Frantses erakaskuntzari Departamenduak ematen dio dirulaguntza goiti doan bitartean (eta hori normala da) gaurko euskal erakaskuntzari, ikastolari, %12-z apaldu dio bere dirulaguntza. Iragan urtean baino 40.000 Libera gutiago eskuratu ditu aurtan SEASKAk.

Ikastolako haurrak, frantses erakaskuntzakoak bezala berdintasunez tratatuz, Departamenduko Biltzarreak aurtan 845.000 Libera beharko zituen SEASKAri eman. 280.000 Libera bai-zik ez ditu ordea eman.

IV - Zer egin behar dugu?

Argi da, gobernuak darabiltzan joko horien helburua ikastolen haustea dela. Eta bide berez, gure elebitasuna. Argi iduritzen zaigu beraz, beharko dugula berriz higitu eta gure eskari oinarritzkoenak beterik ikusteko dugun gogo tematsua agertu:

- EUSKARAZKO ERAKASKUNTZA LEGEZTATZEA
- IKASTOLEN DIRUTZA BERENGAIN HARTZEA
- 1982-ko UZTAILAREN 1-eko HITZARMENAREN ERRESPETATZEA lehenbailehen SEASKAren bilduz.



ESTATU FRANTSESA, TENTSIO BIZIAN

Irlandaren antzera —eta beste batzuetan, Euskadi kasu, ez bezala—, Corsica aski herri pobrea da, gainerako Europa gehinarekin konparatuz gero subdesarroiloan dagoena, eta subdesarroilo giro horretan sortu zen FLN izeneko mogimendu abertzalea, eta bertan jarraitzen du egun ere, frantsesazaleei nolabaiteko sustoak emanez.

Susto hauek, abertzale izan ezin, edonor izutzen bide dute, eta hor aritzen dira, mutur batetik bestera, legionarioengandik komunista direlakoengana, beldur-garrizko kondenak egin eta eginez, eta badago, badago Corsican beldurtzeko eta eskandalizatzen eta besteak beldurrazteko motiburik, guzti hoiek egiten duten bezala, baina horretarako seinalarizko zenbait gezur eta azpikeriaz baliatzen dira, eta hoiek ez dira bada isilean pasatzekoak.

Hiru gezur oso erabili

1. Lehen gezurra «ez-herrikoi-

tasuna»ri dagokio. Aipatuko dizute munduan barrera gaiztakeriak prestatzen omen dabilen Carlos delakoa. Esango dizute (hala diote Parti Republicaine-koek, UDF giscardiarren partaide), noski, ESSB atzean dagoela, haren estratejia barruan dagoela eta Corsicarekin amaituta errusok Ipar Euskal Herrira eta Britainara ekingo dietela. Baita ere, armak Txekoslovakiatik datozkiela. Eta, nola ez, Gaddafi tartean dabilela.

Guzti honen helburua, atzerri-tar irudikatzea, ez dezatela herri-tarrek sinets FLN-koek haien prolemekin zerikusirik dutenik.

2. Bigarren gezurra, 50 bat lagun bonbazale direla. Oso talde tikia, isolatua, baztertua, deus eza. Zenbaki hori poliziak emana da, eta gizarte arazo bat gustatu ez eta koadrila rroilo batera txikitu nahi izatea, metodo ezaguna dugu eta, ez digute hortik sartuko.

3. Beste hitzak beste, anitzetan esana da beste hori, «gansterismo puro y simple» delakoarena; hala-ber, eta inpueto iraultzaileak direla eta, inpueto hoiek eta gaineratiko atentatuak ekonomia okertzearen kausa direla. Eta bata, inpuettoa, badagoenez, eta bestea, krisisa, ere badagoenez, eta prentsa muntaia guztia dakigunek egiten dutenez, erraza da gauzak modu horretan ikustea.

Supererrepresioa

Pariseko sozialistek polizi indartsu eta jakintsu bat bidali berri dute Corsicara: Broussard «super-polizia», irlaren hegoaldean, Ajaccio hirian, egokitu dena. Polizi koartelak ez ezik, tradizional-ki honelakoetan arras sartzen ez zen jendarmeria ere bere esku ukanen du, eta «behar» izanez gero paratxutistak ere eraman ahalko ditu, nahiz eta hau askoren gustoko ez izan, Argeliara eramandakoetaz oroitzen bait dira, eta han pairatu ondorio txarretaz.

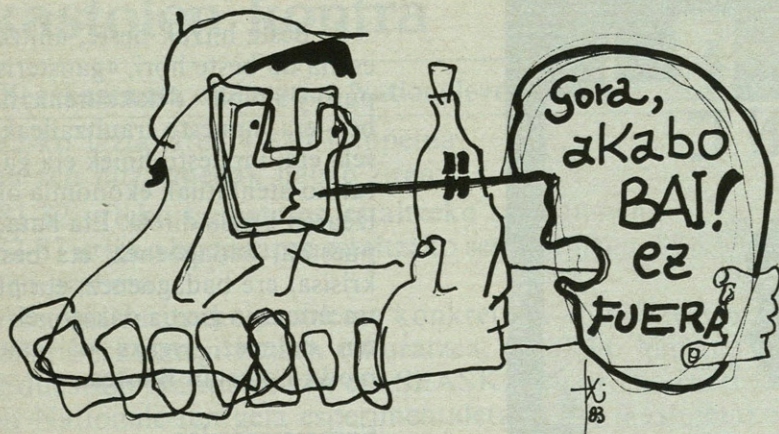
Argeliako egoera gogora leza-keen beste datu bat (gainerakoan zerikusi gutxi egia esan) Frantzian sortu den «frantses nacionalista» taldea da, Parisen dauden korsikar independentisten aurkako atentatuekin mehatxuak egotxi dituen.

Jotzen duenari aditzen zaio

Egun hauetan ere bonbak lehertu dira, koarteleetan eta beste-tan. Kontrako erreakzioak, beraz, nahi adina, baina nola-halako konplizitatea ere bai, Abertzale Komiteen aldetik (CCN), ekintzetaz isildu eta autodeterminazioa eskatu dutenak.

Kinka konplejua, hura. Zenbat ote dira «I Francesi Fora» esijitzen dutenak? Direnak direlarik, zaila dute, zaila, nortasuna galtzerik nahi ez duen ezein herrik bezain zaila.

Pablo SASTRE



EUSKARA E

Euskal Herrian dena politizatzen da. Gauza ona ala txarra den hori, ez dakit. Ona eta txarra batean, agian. Baina hola da. Kanpotik eta barnetik politizatuak gara.

Kanpotik, badakizu. Norekin hitz egiten duzun arauera, terminoak aldatzen dira, baina gauzak garbi daude. Batzuentzat, denok terrorista. Hara! Beste batzuentzat, guztiok iraultzaile. Agian berdin da. Terrorista iraultzaileak jarriko bagenu, eta denak bakean? Edo alderantziz izan liteke. Euskaldunak bakezaleak eta kontserbadoreak izatea ere izan liteke. Hori erlatiboa da, ez da? Baina horra hor politika.

Hori kanpotik. Eta barnetik, euskaldunon artean? Bu-ennn-no! Zer esanen dizut, bada? Denok bait dakigu. Ikusten duzu zer futboltzaleak diren inglesak? Eta hori zergatik? Baina ez al zara konturatzen politika faltatzen zaiela ingelsei? Demokrazia mardikatu hori! Zer nahi duzu, bada? Futbol partiduak inglesen manifestazioak dira...

Politikak jendea mobilizatzen du hemen, eta hori ona da. Jendea dogmatizatu ere egiten bada pixka bat, hori berriz izan liteke alde txarra. Eta dogmatizatu esatean, ez dut extremistak direlako esan nahi. Ni ere extremista samarra bait naiz nere gauzetan, baina ez dut neure burua dogmatikotzat hartzen. Eta euskaldun gehienak ez dira extremistak, gainera, ez eta gutiago ere.

Dogmatikoa, nik esanen nukeenez, guti dakielarik asko dakielakoan dagoena da. Edo hobeki esateko: guti dakielarik, gehiago jakin beharrik ez dagoelakoan dagoena. Beraz, nagikeria mota bat da dogmatismoa. Dogmatikoa denarentzat, pentsatzeko nekeak ez du merezi. Bere hartan jarraitzearekin aski du.

Gehiegi ez pentsatzeko, dogmatismoak gauzak sinplifikatzen ditu. Gauzak eskema linealetan adierazten ditu. Gauzen dialektika baztertzen du. Dena slogan batean edo hitz batean sartu nahi du. Hau oso arriskugarria da. Zer da slogan bat? Hitzak. Eta zer dira hitzak? Hitzak txanponak dira. Eskuan daukadan txanpon honek duro bat edo libera bat balio duela esaten dugu. Zergatik? Guk esaten dugulako bakarrik. Haren balioa, guk ematen diogun balioa da, besterik ez.

Hitzak berdinak dira. Zer adierazten du hitz batek? Esaten duenak eman nahi dion zentzua, edo entzuten duenak ematen diona. Terrorista, iraultzaile, bakezale, kontserbadore: hauek dira hitzak. Garrantzi handia ematen diegu, garrantzi handiegia betetan.

Zeren kontra edo zeren alde gauden? Anitzetan, hobeki dakigu gauza haren izena, izenak zer esan nahi duen baino. Hori ezer ez jakitea baino okerragoa da. Geure burua manipulatzeko uztea da hori, besterik ez. Eta hitzak horretarako dira, manipulatzeko. Geu manipulatzeko, oso kontuz ibiltzen ez bagara.

Adibidez, zenbat «ETA» ditugu orain? Zenbat izan ditugu, eta zenbat izanen? Denak ETA-ren izenaren atzetik dabilta; eduki desberdinak, baina izen berdina. Izena txapon bat bezala erabiltzen dute. Pentsa, Eusko Jaurlaritzakoak pixka bat azkarra goak izan balira, polizia autonomoari «ETA» izena (Euskadi ta Autonomia?) ezarriko zioten, eta horrela harrera hobia emanen genien!



TA POLITIKA

Alan King

Hemen dena politizatzen dela esaten hasi nintzen. Hizkuntza bera, hori ere politikoa dugu. Honek euskararen alde jo lezake. Edo ez; kontuz hor ere. Gogoan eduki Irlandaren kasua.

Badakizu zer gertatu zen Irlandan? Entzun dudanez behintzat, irlandes hizkuntza pikutara eraman dutenak abertzale irlandesak berak izan omen dira. Harrigarria? Ala ez hainbeste? Dena dela, hor dago. Hego Irlandak bere independentzia lortu (izenez, itxuraz bederen); eta irlandesa pikutara joan. Euskara oraindik pikatuetan daukagu; irlandesak hortik pauso bat eman du aurrera, azkena dirudienez.

Euskara politizatua da; euskaraz egitea ekintza politiko bat bilakatu da. Edo eta, horri buelta emanez: erdara egitea ekintza politiko bat da. Ala ez ote? Hemen beste saltsa batean sartzen hasi gara; hori ez da gaurkoa. Hori beste egun baterako.

Eta gauza hortxe geldituko balitz! Euskara eta erdara begiz begi; hori bait da euskararen egiazko ausia orain. Beste edozein lekutan hori nahikoa izanen litzateke, eta sobera. Baina ez! Gero, euskara batuaren roilora gatoz. Eta zer da euskara batuaren roiloa? Bada esanen dizut.

Eman dezagun zerbait esatera edo idatztera zoazela. Nola esanen edo idatziko ote duzu? Bi era daude: zein dira?

«Batuan eta ez-batuan, noski» erantzun baduzu, suspenditzen duzu. Bi erak zerak dira: euskaraz eta erdaraz. Baina eman dezagun orain, zorronez euskaraz esaten edo idazten duzula gauza hori. Oraindik ere aukera bat egin daiteke: batuan ala ez? Konturatzen zara beti gabiltzala dikotomietan? Hau ala hura; gure aldekoa ala haien aldekoa; zuri ala beltz.

«Zer esatera doakigu mutil honek? Batuaren kontra aterako al zaigu orain? Aiba la hostia!» esaten entzuten zaitut.

Baina ikusi al duzu? Hasi zara berriz ere! Terrorista, bakezalea, batuzalea, antibatuzalea...

Hitzak. Eta txanponak. Zenbatek ez dakite, Argia-n edo beste inon euskara irakurtzen dutenen artean, batuaren alde ala aurka dauden? Eta zenbatek, berriz, dakite batua hori zer den; esan nahi dut, haren funtsa eta mamia zer ote den?

Batuaren arazoa izugarri politizatua daukagu. Eta esan dudana: horren ondorioak ez dira denak txarrak izanen. Laguntzen du jendea mugierazten, esaterako, eta hori ona da. Baina bide batez, dakartzan gaitzen artean, dogmatismoa duzu. Batuak baditu bere barneko arazoak, bere arazo sozial eta zientifikoak. Garrantzi handikoak dira horiek. Baina gaur egun, «batua»-ren izena, «batua»-ren slogana, txanpon bat da. Txanpon politiko bat. Alde batean txanponak hitz hauek daramatza: Vale para un abertzale. Beste aldean, ikurrin gisa, «H» handi bat.

Txanpon honen inguruan, kristoren borroka, eta kristoren dogmatismoa bi aldeetatik. Badakizu noren kontra joanen den dogmatismo hori? Gure kontra. Eta batez ere euskararen kontra.

TXAKOLINA GURE ARDO BAT

Elhuyarreko L.M.Bandres

Aldizkari honetan orain baino lehen zenbait mama goxoz arduratu izan naiz (Ik. «Ardoa, kimika eta abar» 80/XII/21eko eta «Garagar-dogintzaz 81/V/17-ko ARGIAK»), gaurko honetan geure geurea den txakolina ekarriko dut honera. Orain, aurrera jarraitu baino lehen, ohartxo bat egin nahi dut: Bizkaiko txakolin gorria edo zuria behin baino gehiagotan, edan badut eta laketa baita ere, bere egintzaz deus gutxi dakit, beraz, hemen esango dudana Gipuzkoan (Getaria-Zarautz bailaran egiten den txakolin zuriari buruzkoa izango da. Beraz, bizkaitarrak: barkatu! edo hobeto, har ezazue luma eta anima zaitezte Bizkaiko txakolinari buruz artikuluren bat edo beste idaztera.

Txakolina egiteko kontuan hartu behar dugun lehenengo puntua mahatsa da. Beraz, benetako txakolin bat edukitzeko hemengo, hots, esandako bailarako edo antzerako (beti kosta aldeko) mahatsa eduki behar dugu. Besteak beste, hemengo mahatsak umatzean, hemengo eguraldia dela eta, ez du Errioxako edo Nafarroako mahatsak jasaten duten hainbeste eguzkirik hartzen eta beraz, umatu egiten badira ere askoz azukre gutxiago daukate. Azkenik, azukre hau alkohol bihurtuko denez gero, txakolinaren alkohol-puntua beste lurralde horietako edozein ardorena baino apalagoa da, eta alderdi hone-tatik, nahiz zapore aldetik Alemaniako Rhineko ardoekin aldera daiteke. Azkeneko urte hauetan txakolinaren kontsumoak izan duen gorakada eta hemen sortzen den mahatsa gutxi iza-

nik, zeharo umatu gabe dagoen Nafarroako mahatsa ekarri izan da, hots, oraindik azukre gehiegi gabeko mahatsa. Bere bidez, txakolin antzerako zumo bat lortzen da baina ez benetako txakolin bat, horretarako hemen gertatzen diren eguraldi-baldintzetan, mahatsak bere hazkundearen ziklo osoa bete behar du.

Behin mahatsa umatu ondoren mahats-biltzeari ekin behar zaio, (hau Urrian egiten da), horretarako gaur egun zenbait lekutan beste ontzi

batzuk erabiltzen badira ere, orain arte eta oraindik ere neurri-otarrak deitutako otarrak erabili dira. Mahats hau kupategira eramaten da eta han hasten da benetako txakolingintza.

Dakigun bezala, muztioaren har-tzidura mahats-azal eta abartxoekin batera gertatzen bada, lortutako ardo beltza da, horregatik eta txakolin zuri bat erdietsi nahi bada muztioak ahal den garbiena izan beharko du.

Mahatsak zanpaketa batzuk jasa-





ten ditu. Lehenengo zampaketako muztioak kalitate handieneko txakolina emango digu. Lehenengo zampaketa, gaur egun eta zenbait lekutan, ohizko tolaletan egin beharrean prentsa berezi batzuetan egiten da. Hauetan lortutako zampaketa alea xehekatu gabe gertatzen da. Muztio honetatik txakolin onen zuri-zuria izango dugu. Gainontzeko zampaketako muztioak beste ontzietara eramaten dira beste kalitate apaleko txakolinak emateko.

Mahatsatik muztio guztia atera ondoren geratzen denari patza esaten zaio eta beretik alkohola lor daiteke edo animalien janari bezala erabil daiteke. Muztioa kupeletan sartu baino lehen egun bat edo bi lagatzen da. Honela, eduki zezakeen zenbait kon-dar hondora joango da eta kupeletan muztio garbiago bat izan dezakegu. Bailara honetan erabiltzen diren kupelak batzuetan beste, lauhun edo litro-takoak dira. Kupel hauetan hartzidura gertatuko da eta, muztioa sartu ondoren hamabost bat egun edo itxi

gabe eduki behar dira. Bitartean, hartzidura gertatzen ari da eta txakolinglea kupelaz kupela joango da hartzidura hori behar den bezala gertatzen ote den begiratu eta zaintzeko. Hartzidura ari den bitartean mahatsaren azukrea alkohol bihurtzen da eta prozesu honetan anhidriko karbonikoa botatzen da. Horregatik eta hartzidura bukatu ote den jakiteko gure baserrietan bide oso xehe bat erabili dute: kupelaren zuloaren aurrean poxpolo piztu bat ipini, itzaltzen bada hartzidura oraindik ari da, ez bada itzaltzen eta garra ez bada mugitzen hartzidura bukatu egin da eta kortxoa sar daiteke. Halaz ere, eta bada ez bada ere, kortxoa ez da hasieratik erabat sartzen, gehiegi zaku-tu gabe uzten da eta hurrengo egunean kupelan presiorik ez dagoela ikusi ondoren kortxoa barruraino sartzen da; bestela eta presioa egongo balitz presio hori desagertu arte itxaron egin behar da. Kupela hauek Abendu arte itxita egongo dira. Abenduaren hasieran lehenengo kupelak irekiko dira eta hilaren zehar

gainontzekoak. Orduan, hots, Abenduaren azken egunetan, botiletan sar-tzeari ematen zaio.

Halaz ere, inork ez beza pentsa txakolingleek Urriatik Urtarrila arte lan egiten dutela bakarrik, aldiz, urte osoaren zehar nahiko lan badaukate. Alde batetik mahastian: jorratu, alanbreak ipini, ongarria bota, eta abar. Beste aldetik, kupategian: kupelak garbitzen eta tresneria egokitzen, batik bat. Eta guzti hau azkenik bederatzi/hamar alkohol gradu duen txakolin zuri goxoa lortu ahal izateko.

Ardo hau fresko edan behar da, hamar gradutan edo, eta beste ardoei bezala ez zaio bat bateko tenperatur aldaketarik komeni. Hori dela eta, freskatzeko bide egokiena ur korrontearen azpian ipintea da. Arrain eta itsaskiekin hartzeko txakolina oso ardo egokia da. Beraz, badakizue: patrikak baimena ematen badizue, otarrain bat edo mixera eder bat erosi eta txakolin zuri fresko eta on batekin hartu. A... eta: ez horregatik!

Orain ez dela urte asko bizikletan joaten ginen kolejiara, egia esan zutik ibiltzen hasi orduko eskatzen genien erregei trizikloa. Handik urte batzutara benetazko bizikleta, aldamenen jartzen ziren gurpil txiki haiekin haseran, bi errueda hutsetan azkenean, eta norbait aberatsa baldin bazen karrerasko bizikletarengatik ematen zuen pelmada bere etxean. Besteak enbiriz urtzen ginen.

Makina bat poste jo genituen gainean ibiltzen, oraindik, langileak, lanera, bizikletaz joaten zireneko garai haietan. «Motorrak eta bizikletak bakarrik ikusten ziren orduan. Gaur berriz bakoitza bere automobilean. Eta ez pentsa lau edo bost elkartzen direnik gasto gutxiago egiteko. Bai zera! Bakoitza berean».

BIZIKLETA, ZIKLOTURISTAK, DOMINGEROAK, BOOM-a OTE?



Hala dio kaleko gizon batek, eta nahiz eta arrazoia duela ematen duen, badirudi baita ere, azken urte hauetan bizikletaren eta bizikletaz ibiltzen direnen boom bat ematen ari dela. Edozein adinetakoak topa ditzakezu Euskal Herriko bideetan barrena, baina bereziki helduak dira gehienbat atentzioa deitzen dizutenak. Helduak direlako hein batean, eta uste baino gehiago direlako bestetik, zergatik uka.

«Ni ez naiz ekologista-dio igandero goizeko 9tan bueltatxo bat ematera ateratzen den 40 urtetako gizonezko batek-, baina asko gustatzen zeidak ene gorputza pittin bat zaintzea. Kriston egurrak ematen zizkioagu astean zehar, badakik, lana, afariak, parrandak... Ondo zetorkidak. Horrela goiz erretiratu behar nauk larunbatetan, eta joño!, polita duk haize freskoa hartzea»

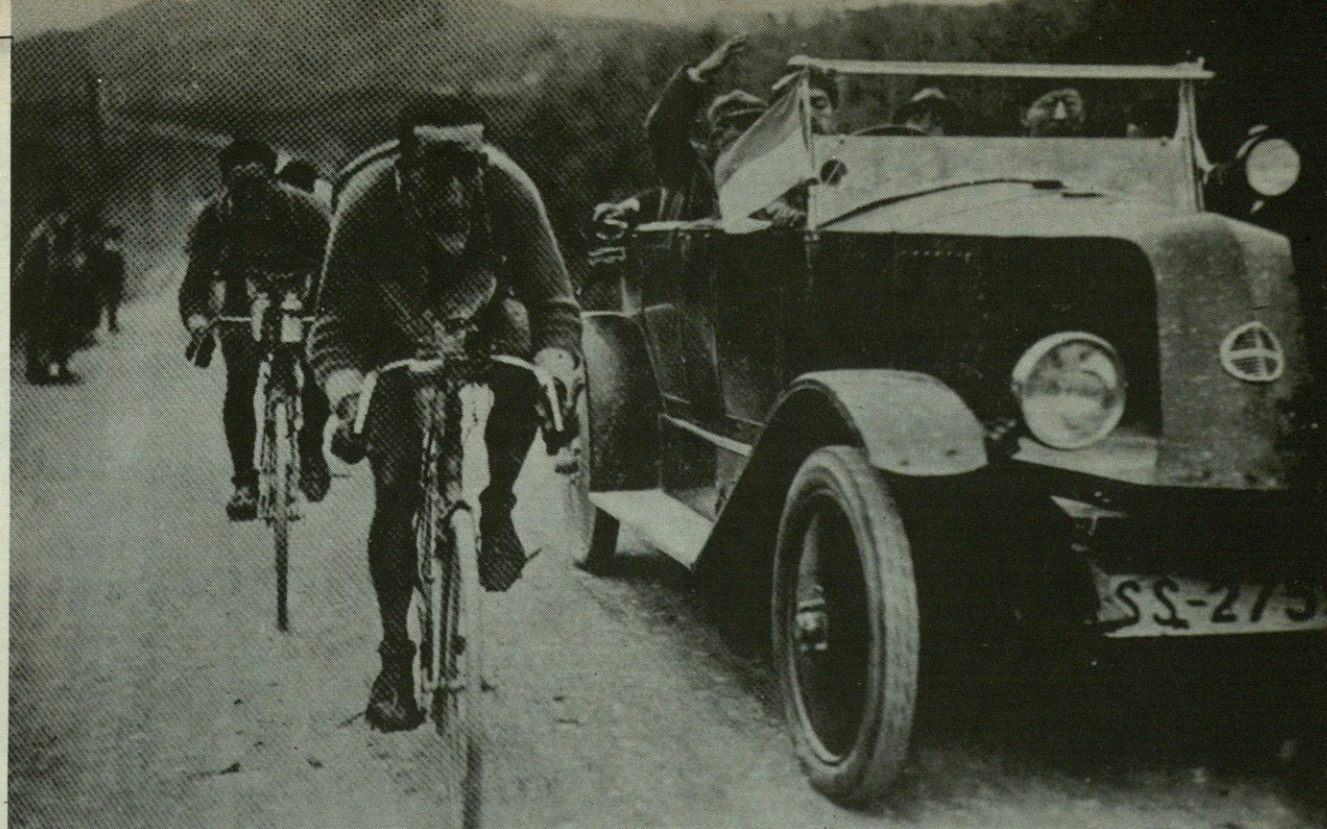
BIZIKLETA: GARRAIO ETA KIROL BEZALA

Badirudi, gaia zentratzerakoan, pertsona bakoitzak berea besterik ez dakusala, hau da, batzuk kirol bezala erabiltzen dute bizikleta eta besterik ez balu bezala hitzegiten dizute horretaz. Beste batzuk aldiz garraio bezala hartzen dute, hiria deskongestio-natzeko irtenbide bezala, garraio uto-piko bat bezala.

Azkenengo ikuspegi honetatik ari zaizkigu ekologista batzu: «Guk, hiritan bizikletan ibiltzeko eskubidea eskatzen dugu oraingoz. Karril bat. Ezinezkoa da gaur egungo trafikoarekin bizikletan ibiltzea. Heroe bat izan behar zara, martir bat agian. Konponbidea ez da Donostiako paseo berrian edota Iruñako Takonerako txoko hartan ibili ahal izatea. Hori koto bat da. Erreserba bat. Zoologiko bat ia ia. Partxe batzu baino ez dira horiek, eta errentagarritasun politiko handia dauzkatenak udaletxe karka batzuri aurpegia demokratikoki garbitzeko».

Holandan, esatebaterako, eta orain dela 4 urte argitaratutako aldizkari batetatik hartutako datuak dira hauek, bizikletan ibiltzeko karrilak txit arruntak omen dira. Belgikan ere bai. Estatu Batuetako zenbait estatutan legeak agintzen omen du karrerak egiterakoan bizikletantzat ere txokotxoren bat utz dezaten.

«Hemen, dio ekologistak, ez karrik eta ez arzenik. Ez hirian eta ez karreretan. Larrua arriskatzen duzu bes-



tela egiteko ausardia baldin badaukazu».

Dena den badira kontrakoak pentsatzen dutenak ere. Hara zer dioen Diario Vasco irakurtzen duen atso zahar horietako batek. «Ez dago tokirik kotxeentzat eta orain karril bat nahi dute bizikletentzat. Denak horrela hasiko bagina. Nik ere eskatuko nuke beste karril bat ene txakur gaixoa paseatzeko!»

ZIKLOTURISTAK, DOMINGEROAK ETA BESTE ZENBAIT TXANDARDUN

Lehen utzitako hariaren beste puntarekin jarraituz hor daukazu karretera ertzean, binaka, launaka, taldeka, zikloturismo egiten duten horiek. Martxa luzeak egitera ailegatzen dira behin forma hartu ezkerotzik, egun-pasa joaten dira beren bizikletatan. Zahar eta gazte; denetatik biltzen dira, urtean kalendario bat prestatzen dutelarik, puntuagarria etabar. Zeharo organizatuta daude hauek beren elkarte txirrindularitan.

«Hemen ez daki ondo jendeak zer den benetazko zikloturismoa —dio Gipuzkoako komisioko presidenteak—, ez dugu ohiturarik multzo handitako zikloturismo bat egiteko en plan kultural eta fotografi makina batekin, edo familian eginaz eskursioak...»

Ez dakigu guk horretara jo behar-ko litzatekeen baina tira, dabilzanak

ere ez dabilta horretatik oso urrun. «Nohizean behin martxa handiago hartzen duk, pelotoitik tira, eta erritmo azkarrago bat inposatu, baina normalean lasai joaten da, edota bakoitza bere parekoarekin parekatzen da».

Hain ondo antolaturik gabe ere badira pedaleei eraginaz ondo pasatzen dutenak, inolako kirol asmorik gabe, inolako gorputza zaindu eta lantzeko obligaziorik gabe. Domingero hauek bueltatxo bat ematera ateratzen dira poliki poliki, eguraldi ona dastatzera eta haizea eta eguzkia hartzera.

«Diferenteak dira hauen ohiturak. Hauek berdin egingo dute parranda bezperan, total ez dute lau kilometro baino egiten. Ez dute txandarren beharrik, ez eta elkartzekorik. Bakarrik ibiltzen dira asko eta asko». «Relajatzeko modu ederra da—dio domingero hauetako batek—, gainean zoaz eta nahi baduzu giroa begira, bestela pentsatzen edota ezertan, guztia ahanztiz».

Badira oraindik beste bi bizikletazale mota, bakazioak bizikletan egiten dituztenak, eta benetazko ziklistak. Dena den zikloturisten sail bat baino ez litzateke izango lehenengoa, luzeran eta hedatua; eta konpetitibitatean oinarritua bigarrena.

BIZIKLETA: BOOM ala BLUF?

Batzuren usterako berandu ailegatu zaigu bizikleten booma, gauza ge-

hienak bezalaxe. «Bizikletaren boom hori munduan ematen ari den, hobe, eman den fenomeno bat da, berandu baitatorkigu hona. Estatu Batuetan badira hamar urte bizikletak eta bizikletak inportatzen ari direla».

Beste batzu ordea ez dira iritzi berberakoak. «Ez dakit bizikleta gehiago dagoen orain ala ez. Depende zerekin konparatzen dugun. Egia da gaur orain dela bost urte baino bizikleta gehiago ikusten dela, baina ez 50 urteak aldean ikusten zirenak baino gehiago. Orduan trafiko gutxi zegoen artean eta posiblea zen enkarguak bizikletaz egitea. Haurrak ere ibil zitezkeen inolako erreparurik gabe».

Gaur egun ez da ia inor dedikatzen bizikletak alkitatzera lehen bezala. Hortan zebiltzan asko pintxazuak eta konpontzera sartu ziren. «Bizikletak gero eta hobeagoak direnez pintxazuak ere era berean doaz gutxitzen. Eskerrak oraingo jendea alperragoa dela eta edozein txorakeriagatik etortzen dela tailerrera».

E. T. pelikula ikustean baten bat harrituta geratu zen todoterreno bizikletei han egiten zitzairen propagandarekin, deskarau omen zen. Badirudi saltzaileek todoterreno hori asmatu behar izan dutela haurren merkata bereganatzeko, jolasteko balio duen bizikleta batekin baina ez bizikletan ibiltzeko. Guk ere egiten genuen trial beste B.H. zaharrekin.

T. MANTEROLA

GORA MASKARADA, BIBA XIBERUA



Maskaradak Eskiulan. Berria jakin bezain laister hara abiatzeko erabakia hartu genuenean, ez genuen pentsatu ere egiten, oraindik Biarnoko administralgopean jarraitzen duen herri honetan, Iparralde guztian nekez aurki daitekeen bezalako euskal girorik aurkituko genuenik, ezta maskarada horren biziki eta ongi prestaturik ikusiko genuenik.

ESKIULA; EUSKALDUNTASU- NARI ATXIKI ZAION BIARNO- PEKO HERRIA

«Eskiula herria, Basabürütik (Xibero gainetik) etorri jendek zuten eraiki Biarnoko lurretan. Ez da dudarik, euskaldun horiek, maiz beren auzo Biarnesekin borrokatuz dituztela hain ongi begiratu, bai euskalmin-tzaira, bai ohidura zaharrak. Eskiulako azken maskarada duela hoita bederatzi urte emana izan zen. Oraiko hau, gure gazteriak pozik eskaintzen dizue.»

Honela aurkezten du Eskiula, maskarada honetako bertakoek prestatzen ari diren euskarazko orriak.

Mauletik Olorongo bidean dago, Barkoxe pasata gero. 480 pertsonen

herri txiki honek tinko eutsi dio euskalduntasunari. «Heben orok mintzo dügü u »skuara, zaharrak eta gazteak» errepikatzen zigun eskiuldar batek, hainbeste euskara entzuteaz harriturik ikusi gintuenean.

Zuberoa eta Biarnoren arteko lehia aspalditik omen dator. Biarnesak beti komertziantek izan ohi dira eta tratu ugari eginak dituzte Zuberoako bazter horietan ere. Hortik datorkie zuberotarrei mesfidantza hori, Oraindik ere, Olorongo eskola batetan, euskaldunek eta biarnesek gela desberdinetan egiten dute lo.

Elkarren arteko lehia hau ere ongi isladaturik dago maskaradan bertan. Khestuak (Zirikatzailak) biarnesek mintzo dira, eta beti tratuekin eta

diruarekin zerikusirik duten gaietan. Oraingo honetan ere ongi erridikulizatuak gelditu ziren, diruzaletasunagatik eta PITXUK eginiko burlengatik.

Mugan dagoen herri honek, hizkuntzan eta nortasunean aurkitu du babesa eta bidea kanpotik zetorkion erasotik defendatzeko; eta gogor eutsi ere! Zoritzarrez, gutxitan entzungo duzue Zuberoa eta Iparralde guztian han bezainbat euskara mintzatzeko. Oraindik ere gazteen artean euskaraz mintzatzeko entzuten zen. Horrelako sorpresa esperantzagarriak hain gutxitan hartzen ditugun herri honetan ez da gutxi.

Udal-hauteskundeak laister dira Iparraldean, eta dirudienek laster edo geroago euskal departameta sortzeko asmoa egia bihurtu daiteke. Dena dela, herrian denek ez omen dute garbi euskal departamentan sartzearen arazoa. Erdiak aldeeta erdiak aurka. Euskaltasunari horrela atxiki zaion herri bat berriro Euskal Herriatik kanpo ikusteak mina besterik ez liguke egongo. Hau da garaia denok bil gaitzen, ongi merezia duzue eta.



AINTZINEKO OIHARTZUNA

Aurtengo maskaradaren zenbait berri eman aurretik komenigarria da horien inguruko zehaztasun batzu eskeintzea, hobe uler ahal izateko han-

go giroa.

Maskarada de Pastoralekin batera Zuberoak bizien mantentzen dituen herri-antzerkiak.

Ihauterietako zikloan kokatzen

den agerpen honek Erdi-Aroko bizitza erakusten digu zenbait sinboloren bidez, bere giza-lege bereziekin. Bi taldez osatzen da: **GORRIAK**: Jende noblea, ohituraren legea jarraitzen dutenak. Zintzoki eta manera onez portatzen dira. Talde honetan sartzen dira Maskaradako dantzen bost pertsonai garrantzitsuenak: Txerreroa, Gatzuzaina, Kantiniersa, Zamaltzaina eta Entseinaria. Hoiakin batera jaun eta anderea (**Buruzagiak**), laboraria eta laborarisa, marexalak (herrian bizi diren ofizial zintzoak) eta Kukuileroak (herriko gazteen ordezkariak).

Beste taldea **beltzak** dira: Bazternahasle, jende zarpail eta narratsa. Horiek sortzen dute maskaradako algara eta hotsa. Kantatu, batzutan ondo kantatzen dute, baina dantza beti dorpeki. Talde honetako ofiziorik garrantzitsuenak: Kestuak: hauek biarnesez hitzegiten dute; bere lana zaldia zikiratzea da. Txorrotxak: Jaunaren ezpata zorrotzen dute eta aldiro-aldiro buruzagiei zuzenduriko kanta ederrak abesten dituzte. Eta bi talde zalapartariak: Buhameak eta Kauterak. Lehenengoak ijitoak dira, beti burrunba bizian eta sarri lurrean ziraldoka. Besteak, kauterak dira, **KABANA** beren nagusia izanik, laguntzailatzat **PITXU**, **PUPU** eta





FRIPU dituelarik. PITXU hiltzen denean MEDEZIA agertuko da sendagilearen papera egiteko.

HERRIA ANTZESLARI

Igande goiza xirimiriz esnatu bazen ere, ez zuen horrek eskiulatarren umorea eta maskarada-gosea izutu. Hala ere, uste baino jende gutxiago elkartu ginen eguraldia zela eta. 400 bat pertsona, arratsaldeaz kanpotar batzu gehiago joan zirelarik. Guzti horietatik manex bakan batzu besterik ez (Manexak, zuberotarrak ez diren euskaldunak dira) Herriko agintari ta pertsona ezagunei ohizko kantak eskeini ondoren herriko pilotalekuan eman zitzaion hasera goizeko saioari.

Maskarada honek berezitsaunik izan badu, aktore guztien gaztetasuna eta nesken partehartzea izan da. Zaharrenak 35 bat urte zituen (kestua), bere alaba ere taldean zegoelarik. Gaztetasun hau gehienbat dantzetan nabaritu zen, baina bestela benetako trebetasuna agertu zuten. KABANA eta PITXUren ateraldiak algaraz eta txaloz hartu ziren. Txorrotzek Zuberoako kanten hunkigarritasuna maisuki airatu zuten, eta Kestuek oso ondo bete zuten beren

papera. Beltzek beldur gutxi izan zioten eguraldiari eta lur bustiari, zala-partaka eta piririka ibili zirelarik egun guztia, KABANAK erropa hautsi eta guzti egin zuelarik.

Sinistezina da hegoaldetarrantzat, horrelako herri txiki batetatik hain antzerki ederra sortzea, eta aktoreek beren paperekin duten batasuna. Herria da han benetako protagonista, bakoitzak bere neurrian partehartuz (materiala emanez, keinuak eginez, garraisiak boteaz, e.a.) Aipagarria da ere Jean Mixel Bedaxagarren lana txirularekin; eta bere ondoan, beti bezala, Garat zaharra, Etxahun zenarekin bezala. Guztien artean tazteena bera! Baina zaharra izanagatik maskarakak ez dio uko egiten gaur egungo problematikari. Kauterek sorbalan eramaten dituzten ohizko karteletaz gain (GIN Kabana Ardaukaria Saldakaria; PUPU Ostatuko Suskandera, e.a.) PITXUK PSEkin sartzen zen esaldia zeraman Pitxu S'en Fou (Euskaraz «Pitxuk popatik hartzera bidaltzen ditu» izango litzatekeena gutxi gora behera.

Buhaumeen erregeak munduan zehar egindako bidaien berri ematera koan ere nazioarteko pertsonai nagusiei egin zien aipamena: Breznev, Reagan, Jomeini, e.a. PITXUren tes-

tamendua Iparraldeko egoerari erreferentziz beteta egon zen ere: lanik eza, alkate berriak, e.a. Zati honetan manexok benetako zailtasuna dugu ulertzeko, baina dena den haria nondik nora doan har daiteke.

Eta guztiaz gain, egun osoan arnastu genuen giroa. Bazkalondoan bertako aitonek kantatu zituzten abestiak entzun eta ahazten ez diren horietakoak izan ziren. Orain gazteek ez omen dakizkitez kanta guzti horiek eta beldur dira ez ote diren galduko. Lagun batek esan zigun bezala, pena merezi du kasete batekin joatea guztiak jasotzeko.

IKUSTEKO AUKERAK

Orain maskarada herriz-herri mugitzen hasiko da. Esan zigutenez Urtarrilaren 23an Barkoxen dira eta 30ean Urdiñarben. Badakigu ere Durangora, Basaurira eta Tolosara joan behar dutela. Aukera baduzue beraz oraindik ezagutzen ez duzenok eza-gutu ahal izateko.

Eta bukatzeko kanta zaharraren bidez talde guztiak eskeini zigun agurra: «Oihanean züin den aijer / xoriño bat khantari / üskaldun arbolari / zazpi probintzier. / Amodioz diot gazter / üskarari bethi esker / jarraiki gaiten ürratser / ez seküla bazter / Ezteia xarmegarri, / nori eztü plazer? / Xori bat khantan ari / üskaldun aurrider.» Hotz-ikarak sortu zizkigun euri-ihintz haren pean.



GORA MASKARADA-BIBA XIBERUA

KIKE

Uhin Bare, Lasarteko planninga



**«ZIENZIA FIKZIOZKO SEXU-
ALITATE
BAT
POTEN-
TZIATZEN
DA GAUR
EGUN»**

Abortoaren polemika gainean dugula interesgarria iruditu zaigu sexuaren gelatxoan sartzea horretarako gaur ditugun zirrikituaz baliaturik.

Lasarteko planningera jo dugu, eta han topatu ditugu Jabi Gomez sexologoa eta Joan Mari Seges ginekologoa.

Gela txuri, ez aseptiko eta kliniko, alai eta bareak. Landare berdeak han hemenka. Argazkiak, liburuak, giro lasaigarria. Explorazio kamilak ere dekorazioarekin nahastu daitezke.

Abortoaz, planifikaketaz, plazerraren eskubideaz, oraindik ere azaleratu ez diren sexu arazotaz... hainbat gauzatz hitzegin genuen gustora ze, orduak eta orduak konturatu gabe joan zitzaizkigula.

Emakumeren bat egon balitz beste zerbait aterako zen agian baina...

Jabi: Nire ustez guregana etortzeko jarrera kontrakoagoa ageri da hemengo emakumeengan. Hipotesis bat da.

A: Zergatik hori?

Jabi: Datu bat dugu. Hona datozen emakumeen artetik erdia baino gehiago emigranteak dira. Badago beste hipotesi bat, eta beste dato bat. Zentrura, soziokultur maila behekoak datoz gehienbat.

Joan Mari: Bi eratako emakumek osatzen du gehiengoak: emigratuen emazteak, eta emakume independiente, kultur handiagokoak baina, baita ere diru gutxikoak, estudiantek esaterako.

A: Adina hartu ezker kontutan, nola banatzen dira datu horiek?

Jabi: 20 urtetatik berakoak %5 besterik ez ditugu (Kontutan hartu behar da muestreoa 270 emakumeren artean eginga dagoela. Beste zenbait tokitan ondorio ezberdinak atera daitezke agian). Honek esan nahi du gazteek ez dutela honako zentru batetarako joerarik. Diru ezagatik, edota ausartzen ez direlako besterik gabe, ze oraindik, eta esan beharra dago, heziketa sexuala tabu bat da, eta ezjakintasuna izugarria da maila horretan. Harreman sexualen hasera aldiz gero eta beherago dago adinari dagokionez. Asko hasten da 15 urterekin. Beraz, hor badago 15 eta 20 urte arteko tarte bat, harreman sexual frangorekin eta kontrazepzio posibilitaterik gabekoa.

30 urtetako media daukagu. Gehiengoak 20-25, eta 30-35 tartekoak direlarik.

Harrigarria da 72% ezkontutakoak izatea.

Jabi: Garbi zegok mundu guztiak darabilela kontrazepzio metodoren bat. %90 batek. Tranpa edo martxa atras eginaz, edo nahi duan modura, baina mundu guztiak zerabilen zer-bait. Ikaratzekoa duk baita ere ia inolako kontrolik gabe zenbat pastila erabiltzen den.

Joan M.: Interesgarria duk zenbat D.I.U. (dispositibo intrauterino) jarri ditugun. Asko.

Jabi: Eta %27k ez duela inolako kontrazepzio metodorik erabiltzen. Ez martxa atras eta ez ezer. Honek, seguruasko, zerikusia edukiko du 20-25 urtetako portzentai horrekin, hau da, beren sexu harremanak adin horretan hasten dituztenekin.

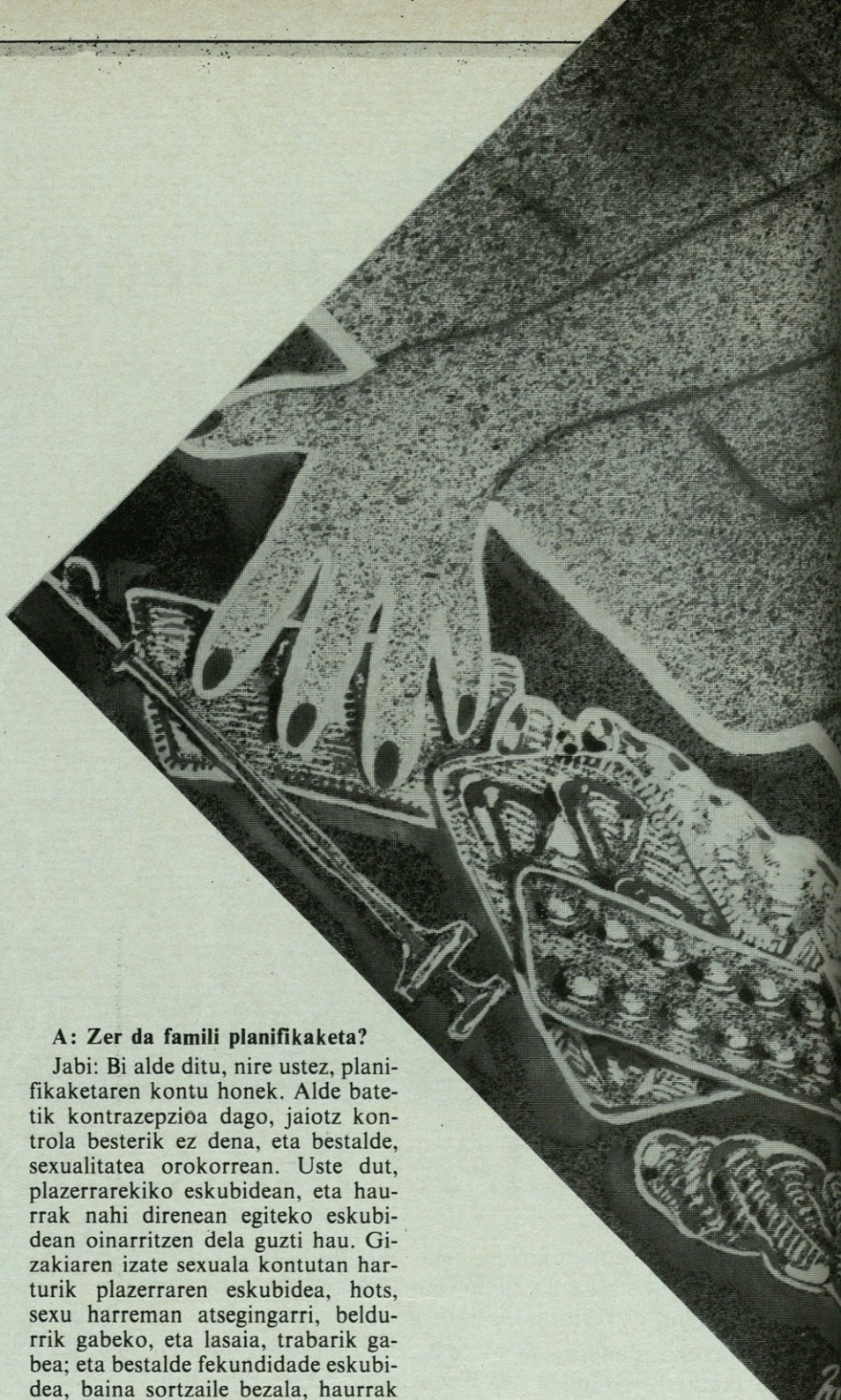
A: Zer da famili planifikaketa?

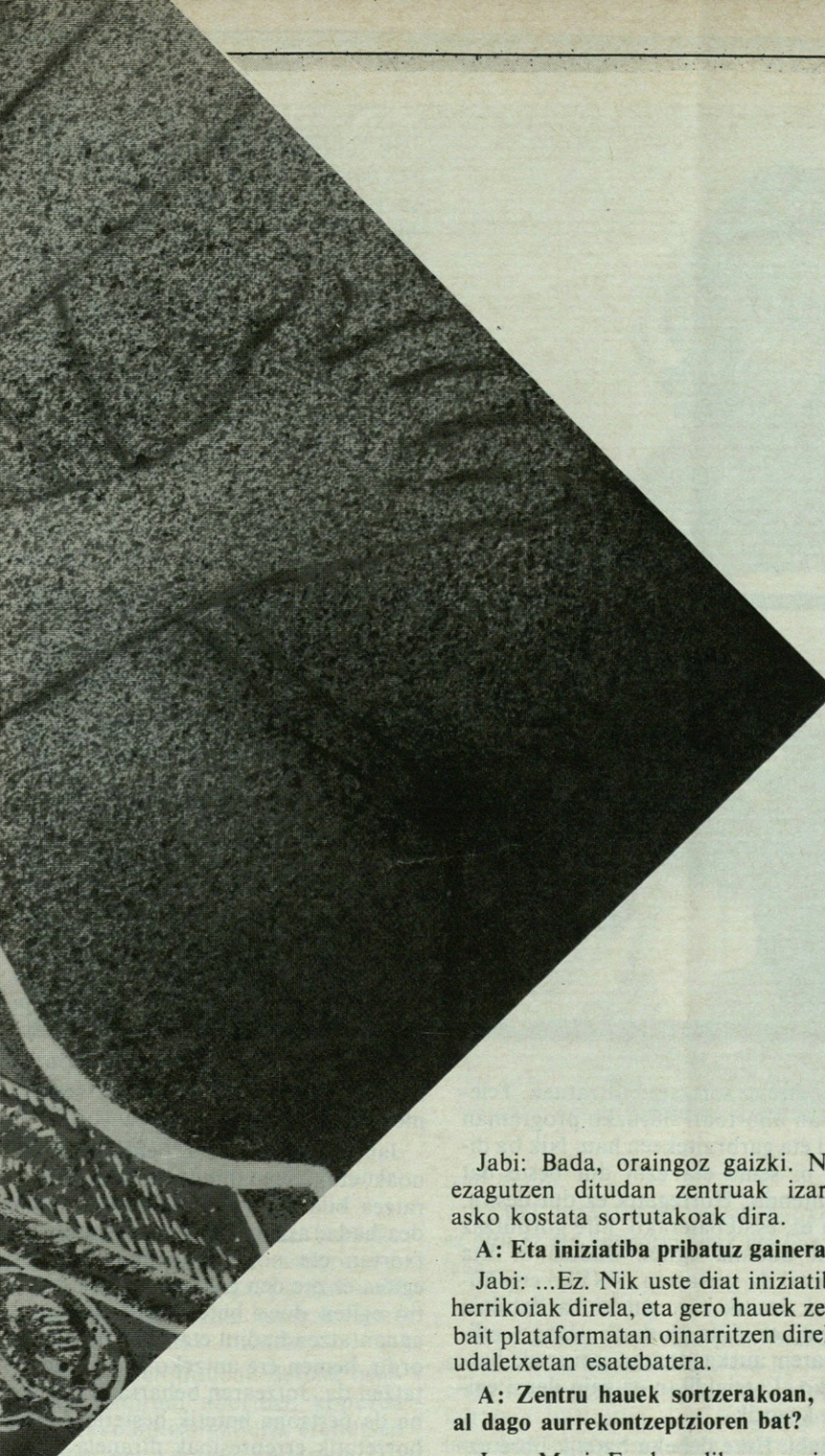
Jabi: Bi alde ditu, nire ustez, planifikaketaren kontu honek. Alde batek kontrazepzioa dago, jaiotz kontrola besterik ez dena, eta bestalde, sexualitatea orokorrean. Uste dut, plazerarekiko eskubidean, eta haurrak nahi direnean egiteko eskubidean oinarritzen dela guzti hau. Gizakiaren izate sexuala kontutan harturik plazeraren eskubidea, hots, sexu harreman atsegingarri, beldurrik gabeko, eta lasaia, trabarik gabea; eta bestalde fekundidade eskubidea, baina sortzaile bezala, haurrak sortzeko eskubidea bikotearen proiektu bat bezala.

Zerikusi handia dauka honek osasun mentalarekin. Nahi diren semeak edukitzea, nahi direnean, bikoteak nahi dituenen, bere harremanen oreka eta ekonomiaren arabera... Hori litzateke planifikaketa. Urrun gaude demografi politika batetatik ene ustez.

A: Zentru hauek berriak dira hem. Zeri erantzuten diote?

Jabi: Arrazoi soziologiko bat besterik ez da. Azken urteotan tabu bat izan da sexualitatea Espainian. Bestalde giza kontrol handia suposatzen du sexualitatearen kontrolak. Errepresio sexuala are eta handiagoa denean, bortitzago da pertsonen kontrola. Gizarte diktatorial batek sexualitatea kontrolatzen du lehen bait lehen, erligioa edo beste zenbait bitarteren bidez. Espainiako gizartea Europako besteak baino beranduago





batzutan ikusten dira. Kontrol baten beharrean, antisorgailuen beharrean adibidez. Eta bestalde, atzeraturik nik uste, psikosexual behar zenbait. Gonbarazio batean, orain dela urte batzu ezinezkoa zen inpotentziaz eta anorgasmiaz hitzegitea ere. Master eta Jonhson datoz eta Freud-ek baino datu ikaragarriagoak dakartzate: emakumeen artean %80ean inpotentzia eta anorgasmia ematen dela diote. Honek laguntza eskatzen du. Baina oso atzeratuta gaude oraindik honetan. Baten bat antzeko zeozer galdetzeraz datorrenean, in extremis dator, beste soluziorik ez dute aurkitu. Hau edo pareja desegitea, ez baitu funtzionatzen. Honela datoz

A: Zeren eske etortzen da jendea honuntza?

Jabi: Gero eta garbiago dauka jendeak harreman sexualak nahi dituela. Gero eta garbiago plazerra eta prokreazioa ezberdindu behar direla. Gazteengan argiago ikusten da hau. Honek, orain, behar bat dakar: antikonzeptzioa. Hori da eskakizunik handiena. Jendea ez dator hona bere sexu harremanak antisorgailuen bidez hobetzeraz. Ez. Kontrazeptzioarena konpondu nahi dute. Eta hortxe datza planning zentru baten arriskurik handienetako bat. Planning asko itxi dira antisorgailuek itota. Orain dela hiru urte izandako boom hartan, Madrilen eta, feministek irekitakoak asko, hainbestekoa izan da antisorgailu eskea ze azkenean blokeatuta, itxi egin behar izan dituztela.

Joan Mari: Inpotentzia, eiakulazio prekoza, baginismoa, etabar, ez dira oraindik planteatu ere egiten. Beldurra, lotsa...? Eta garbi dago arazo horiek ematen direla. Arazo horiek azaltzea, horiei konponbidea eskatzea, hori ere izan zitekeen planning baten betebeharra.

Jabi: Gauza bat esango diat, hemendik pasa diren emakumeen artean oso hedatua dago gogaimena eta anorgasmia. Hau sexu mentalitate baten ondorio da. Gizonak rol dominatzailea dauka eta emakumeak amore ematen dio. Bitxia da. Ba dira eiakulazio prekoza duten gizonak horregatik harro sentitzen direnak, beraiantzat «gizonago» baitira horrela. Hain dira indartsuak ze berehala ixurtzen bait dute. Eta emakumea seguru ez dela enteratu ere egiten, ez du ezer sentitzen. Emakume askok orduan onartu egiten du bere anorgas-

Jabi: Bada, oraingoz gaizki. Nik ezagutzen ditudan zentruak izardi asko kostata sortutakoak dira.

A: Eta inizatiba pribatuz gainera...

Jabi: ...Ez. Nik uste diat inizatiba herrikoiak direla, eta gero hauek zenbait plataformatan oinarritzen direla, udaletxetan esatebatera.

A: Zentru hauek sortzerakoan, bala dago aurrekontzeptzioren bat?

Joan Mari: Ez dago liburu zuririk planifikaketari buruz horrelakorik jasotzeko, baina badago jendearen sexualitatea positiboki begiratzekoaren aldeko giro bat.

Jabi: Transizioarekin batera doa hau. Diktaduratik demokraziara, adierazpen askatasuna, eta beste zenbait askatasunen artean sexu askatasuna etorri zaigu.

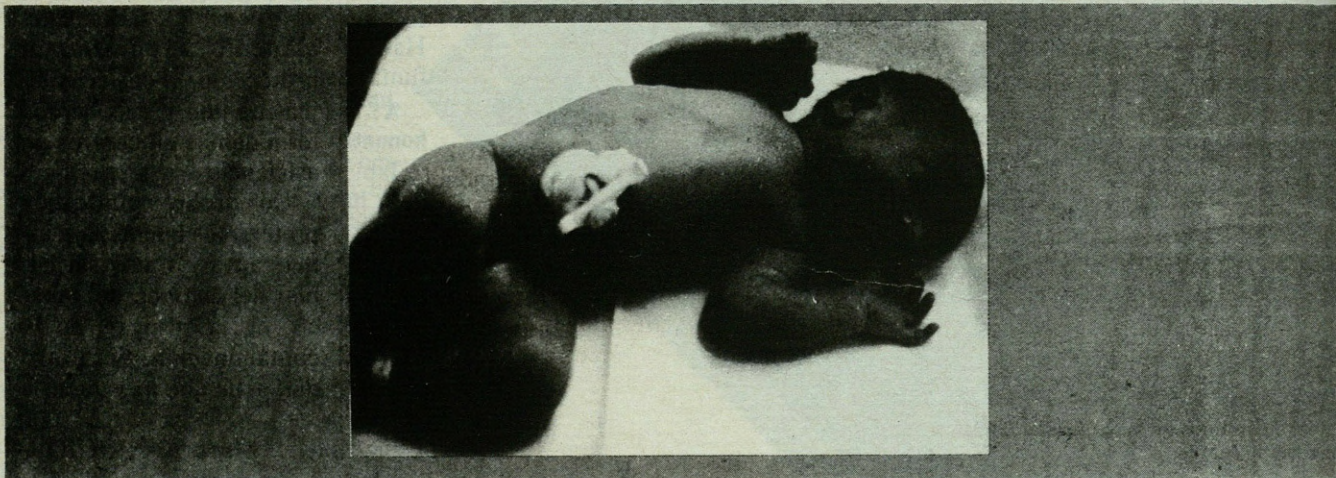
Joan Mari: Ez nioke nik askatasuna deituko baizik eta ilunpetatik ateratzea. Arazo zenbait badagoela azaleratzen da.

Jabi: Noski, eta arazo horiek behar

doa, eta normala da orain arte sexu kontutan ere atzetik ibiltzea. Txunditzeko modukoa da ordea azken hiru urteetan ireki diren planning guztien kopurua. Eskaera sozial bati erantzuten dio horrek.

Joan Mari: Gai honi buruz atera diren liburu eta aldizkari guztiekin batera doan prozesu bat dela uste dut. Giroa liberalizatu egin da pittin bat, eta eskaera handia ageri da.

A: Nola erantzuten dio estatuak giza eskakizun honi?



mia. Guztiau ere planningaren lana litzateke. Aldatu behar da hori. Aldatu behar dira pertsonen arteko harreman horiek.

A: Eskakizun herrikoi bat litzateke...

Joan Mari: Herrikoia, herrikoia ez zegok esaterik. Euskaldunen artean badakik ze fama izan duen, badakik fama txarra eduki duela. Eskakizun bat badago baina ez dago orokorki asumitua. Indibidualki ematen da arazoa, eta arazo mediko bezala. Al-diz geure eskeintzak betetzen ditu eskakizun herrikoiak.

A: «Herrikoi» zentzu ezberdinetaz ari gara agian...

Jabi: Planning zentruan sorreran badago, nire ustez, zentzu herrikoi bat. Baina alde elitista batzurekin hein berean. Posibilitate intelektual bat duen jendea hasten da.

A: Aipatu dira jada kontraceptiorako zenbait arrazoi...

Jabi: Baina badago beste bat oso zabaldua gaur egun, eta arriskutsua iruditzen zaidana. Krisis egoera batean gaude, eta emakume gehienak arrazoi ekonomiko hutsengatik senti-

tzen dira ez sortzera bultzatuak. Tebistan abortuari buruzko programan argi eta garbi zitekeen hau. Nik ba ditut bi seme eta ezin dut beste bat mantendu. Horregatik ez dut desira. Eta ez, esatebaterako, nire gorputzaz nahi dudana egiten dudalako. Eta hau ari da gertatzen. PNVko emakumeak izanik ere, gaizki ba dabilta diruz, ez dute dudarik izango erligioaren aurka doazen neurriak hartzeko. Larrialditan ez zaio deusi egiten kasorik.

Jabi: Eske debeku batetik libre uztera pasa gara. Kontubernio bat zegoen, eliza, estatua eta medicina ofizialaren artean. Batentzat pekatua zena ilegala zen bestearentzat, eta noski, patologikoa. Gero libre uzten da. Uzten da. Baina espejismo bat gerta daiteke. Errepresioak jarraitzen du baina beste forma batekin.

A: Neurritik kanpoko garrantzia ematea sexualitateari?

Jabi: Horixe, gaur, zientzia fikziozko sexualitate bat potentziatzen da.

Joan Mari: Klaro, zakilak hainbat metro eduki behar ditu, ez dakit zenbat orgasmo... Angustiatu egiten du

horrek jendea. Kulpabilitate sentimenduak...

Jabi: Rebistak, eta pelikula pornoak, eta... Sexualitate horrela baloratzea bilatzen da. Etorri zaigu jendea bada, astean behin egiten dutela txortan eta normala gehiagotan ez egitea ez ote den galdezka. Bada footin egiten duen batek hogeita minutu aguantatzen badiu eta beste batek bi ordu, hemen ere antzeko zerbait gertatzen da. Jotzearen beharra ezberdina da pertsona batetik bestera. Alde horretatik errepresioak dirauela uste dut. Sexualitatea gaztaroarekin lotzen da, sexualitatea gauza aldakor bat denean. Polita izango litzateke zahartzaroaren sexualitateaz hitz egitea. Badago haurren sexualitate bat. Badago helduen sexualitatea...

A: Zer egin beharko luke estatuak alor honetan?

Joan Mari: Beharrezkoa litzateke planning hauek osasun sare publiko batetan sartzea. Medio faltan aurkitzen gara bestela behin baino gehiagotan. Analisis batzuk egin behar dituzula, edo ez dakit zer, eta ezin.

A: Publikotasuna beraz...

Jabi: Kontradizio batetan bizi gara. Publikoa da hau, herriaren eskaera bati erantzuten dion neurrian, zerbitzu publiko den neurrian. Maila horretan bakarrik da publikoa, mentalitatez, ze guk kobratzen dugunarekin..., lokalarena ere ezin dezakegu egin. Borrokan ari gara benetan publikoa egin dadin eta norbaitek har dezan bere kargura. Udaletxea daku-sagu posibilitaterik egokiena bezala, seguritate soziala dago bestalde, ez dakit PSOEek zer egingo duen maila horretan.

Joan Mari: Beharrezkoa da ze horrela ez zegok segitzerik. Pribatu bezala ez zegok. Ez duk ez kobratzea bakarrik, herorrek jarri behar duk dirua. Erre egiten haiz. Gero gainera pribatua baldin bahaiz...

Zera nahi genuke, Hernani, Lasarte, Andoain eta inguru honetako beharrei erantzun. Horretarako beharrezkoa da osasun komisioek zentru hau lagun dezatela. Guk gustora utziko genioke kobratzeari osasun sare batetan sartuko balitz.

A: Zer nolako jarrera dakar jendeak honuntza etortzean?

Joan Mari: Oso jarrera positiboa ene ustez, irekia, «desenfadatuagoa» lehen baino...

Jabi: Bai, hau ez da klinika bat. Saiatu gara lokala bera atsegingarri bilakatzen, eta geure trato pertsonala nahiko sinpatikoa da, gazte garelako edo nahi duana.

A: Zer aportatuko zenukete abortoaren polemikan?

Joan Mari: Sexualitateari buruzko ikuspegi positibo baten ondorio bezala jo beharko genuke, parejak nahi dituenean izan ditzala haurrak. Hortik abiatu beharko litzateke.

Jabi: Hemen ditudan datoak begiraturik badirudi abortoaren kopurua eta inolako antisorgailurik erabiltzen ez duten emakumeen kopuruak korrelatiboak direla. Beraz, abortoaren profilaxis bat egin beharko litzateke, hau da abortoa kontrazepzioaren frakasu bezala ulertu beharko litzateke, bai informazio ezaren ondorio gisa, bai hutsune teknikoaren ondorio bezala. Abortoa baztertzeraz jo beharko genuke informazio egoki eta zabal bat eskeiniz, eta antisorgailuen hutsune teknikoak hobegotuz. Hau ordea ez da geure kontua, D.I.U.k %2 tan huts egiten badu..., berdin gurekin.

Beharrezkoa da emakumeak bere gorputzari buruzko libertate hori

izan dezan.

A: Bai, baina elizak esatebaterako, ez ditu ez eta antisorgailuak ere onartzen...

Jabi: Bai, noski...

Joan Mari: Zera da, giza bizitza abstraktuan onartzen da, eta bizitza erreala mespreziatu egiten da. Mozkortzera bultzatua dagoen gixagajo langabea kastigatzen dute izorratzera errealitatean, abstraktuki bizitza berri baten alde diharduten bitartean, eta jaio bezain laister ahanztiko dute izaki jaio berri hori, bizitzeko eskubidea zeukan hori. Eta gizakiaren bizitza itxurazko bizitza izan dadin, noski garrantzi handia duela haurtokiak, amasabelak, baina are eta handiago bera bizi deneko inguru giroak.

Honela hasi ezkerro idiarena jotzea ere haur posible pila bat galtzea duk. Noiz hasten den bizitza eta noiz ez? Galdera hauek bizantino hutsak dituk.

A: Ze iruditzen zaizue abortoari bu-

ruzko lege proiektua?

Jabi: Extraofizialki majoa izan daiteke, ze nahiz eta oso lege motza izan...

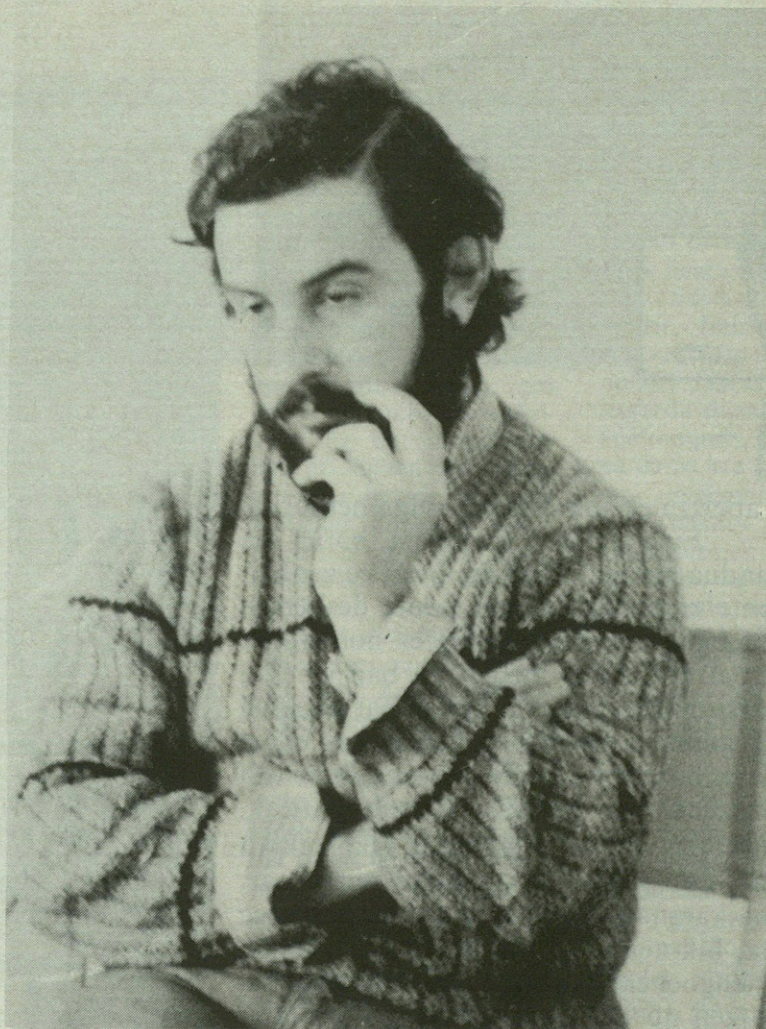
A: Aborto terapeutikoa besterik ez...

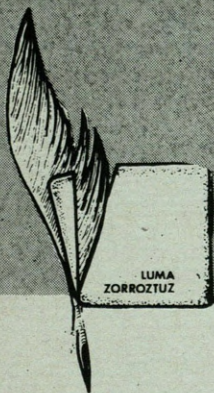
Joan Mari: Bai, baina klausularen batek baldin badio por enfermedad física o psíquica de la madre, psikiko hori kajon de sastre bat izan daiteke.

A: Hau da, nahiz eta apur bat beste-rik ez izan onartzen dena, gero praktikan askoz ere gehiago egiteko posibilitatea izatea.

Jabi: Antzeko zerbait gertatu huen 78an antisorgailuekin, ez ziren legalizatu, despenalizatu baino, «salvo los mutilantes», hau da, ligadura eta basktomioia. Baina ligadurak eta hasi ziren piskanaka piskanaka eta barra barra egiten dira gaur, eta inork ez du bere moralitateaz kezkarik, nahiz eta oraindik debekaturik egon.

**L. BASTIDA
Joxe MOLLARRI**





Ezker abertzalekook oso argi dugu helburua: Euskal Herri sozialista, batua eta euskaldundua lortzea. Eta hori lortzeko zenbait guda fronte eraiki ditugu eta fronte desberdin hauetan banatzen dugu gerra, ez noa fronte hauek aipatzera denok ezagutzen bait ditugu, halere pertsonaren osagarri berezi bat ahazten ohituak gaudela pertsatzen dut, eta ez ezker abertzaleak bakarrik, baizik eta munduan eta historian zehar izan garen iraultzaile guztiak.

Amodioaz ari naiz, lagunok, elkarrekiko amodioaz, neska-mutil elkarrekiko amodioaz, neska-neskarenaz, mutil-mutilarenaz, bikotea baietz, bikotea ezetz eta horrelako gauzez.

Kalean nengoenean eta tema hau debategaitzat proposatzen nuenean aurpegiari irri eta farre frango botatzen zizkidaten. Bai, jakina,

Neguko Jauregia hartzea zen eta da inportanteena, beste gauzak berez etorriko dira, eta gainera betarik ez dugu, maitea, Neguko Jauregia ez da errez menderatzen, bihotza.

Eta ez nago konforme, koño! Neguko Jauregia zertarako pertsona osatuak ez bagara?

Iraultzak, benetako iraultza izateko, gizakiaren alde guztiei begiratu eta berritu behar dizkie edo bestela poterearen aldaketa besterik ez da izango.

Harrigarria da gure artean dagoen matxismoa, familiaren kontzeptu burjesa, bikotearen «fideltasuna» ta abar. Orain, giltzapean nagoenez, gai honetan pentsatzeko eta proposatzeko kristoren beta dut, eta ARGIAren orrialdeetatik haizetara botatzen dut proposamena, holan, hasteko, ipui txiki bat asmatu dut. Iputxo honek amaierarik ez du, edo behintzat neuk ez dut ezagutzen, agian eta debatea sortzen bazaigu irakurleren batek emango dit. Hala bedi.

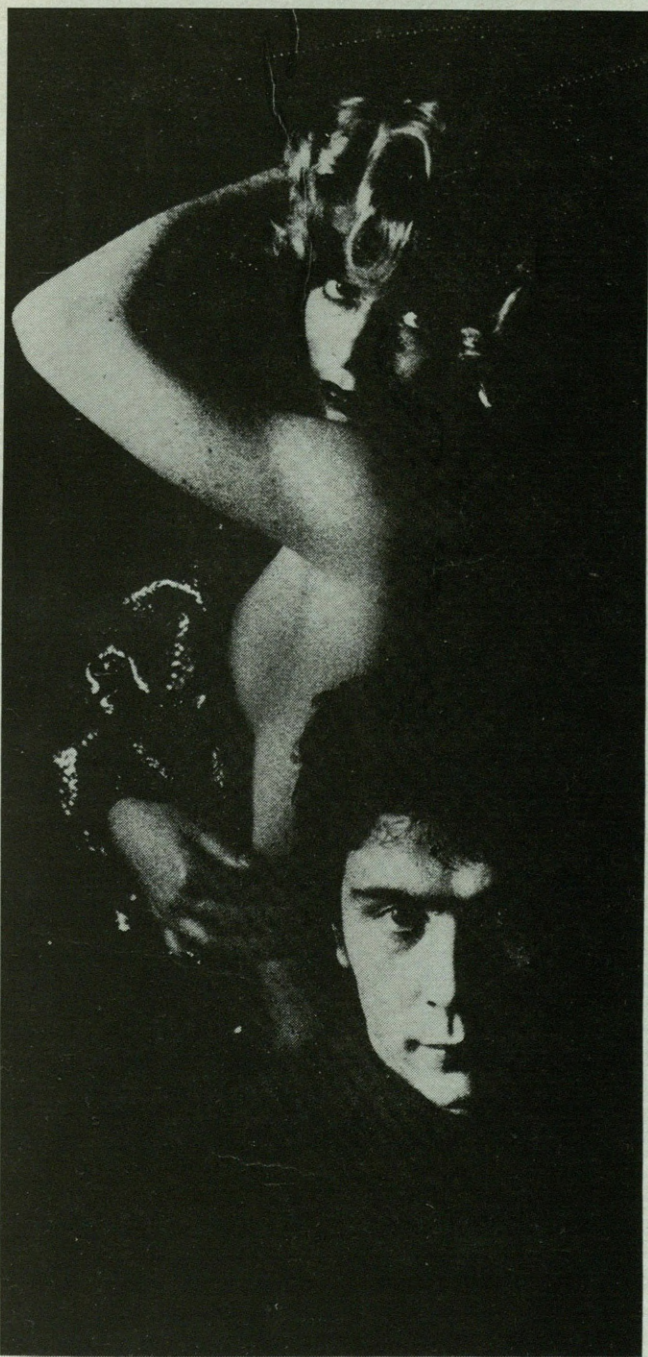
KUTTUNE ETA BIOK

(amodioari
buruz,
eztabaidagai)

Jeiki azkar, alu hori! Jeiki! Adarra jo diat eta min ematen ziek belarriei. Goizko 7 1/2ak dituk eta jeiki behar duk, eta azkar gainera. Gelan hotza zegok, kanpoan hotzago. Jeiki! azkar! aguro! ohea egin behar duk, zolua ekartu eta uraz garbitu laster gela irekiko diate eta dena paratua izan behar duk, en posición de cacheo. Presarik handiena diagu patiora jaisteko. Eta zertarako? Ezertarako ez; patiora jaisteko eta kito. Patioan hotz izigarria zegok, habil edo hilgo haiz.

Habil azkar. Hotzarekin geldi egoterik ez zegok, eta gainera egunero ordu batez ibili behar duk osasuna gordetzeko. Habil aurreruntz, hogeitamazazpi pausu, horma, buelta, atzeruntz, horma, buelta, aurrera, hotza, atzera, horma... alperrik duk gero eta galtzerdi gehiago janzte, lehendabiziko hozpelak, geldieraziezin, agertzen ari dituk...

...Bueno mutil, kafetxo bat hartuko dugu? Beste gauzarik ezin daiteke hemen har. Atzo gauean la-



gun baten emazteari idatzi nion. Bueno, ez dakit nola hartuko duen, harrituta geratuko dela uste dut. Izan ere aldamenekoek esaten zizkidaten pasada guztiak imini nizkion, eta Jonen partez bere amodio ezkutatua zarela, eta hura «el que te mandaba flores cada 9 de septiembre» dela, eta goraintziak emateko Elantxobeko neskatilei; hiru edo laurekin ha-

rreman izan dituela, bueno, gezurra da baina izatea nahi izango lituzkeela eta zu ezkondua izateari ez diola jaramonik egiten, amodioak barrerarik ez bait du, ta gero Plontziok zatokian harrapatzen bazaitu azak ez dituzuela jango baina bai muzkin frango eta akojonatua geratuko delakoan nago, Ez Winstonik ez daukat eta orain heldu zaizu kafeak

pagatzeko txanda... eta horrelako gauzak pertsona normalek ez dituzte ulertzen. A! zuk ere ez? Bueno, hainbat eta txarrago zuretzat, pertsona normala zarela seinale segurua, hori Kuttunek eta biok eta zenbait aukeratuk eta besteek ez. Kuttune hori nor den? Inoiz ez dizut Kuttune hori aipatu? Bueno, gai honek ez nau batere aspertzen. Ez dut amodioren bat, ez. Egiten ari naizen azterketa bat da. Izan ere Kuttune horretaz errez maitemin nintekeen modu klasikoaz baina ez dut nahi izan, zeren burjes moldeko amodioa pertsonen posesioan finkatua bait dago. Zu posesio horrekin konforme zaudela? Hori zure problema da, motel, baina nere eritziz rollo gaiztoa da hori. Inork ez dezan haren burua eduki eta menperatua senti, hori da ideia eta de puta madre dabilela pentsatzen dut eta komunikazio goi. mailetara, maila nagusietara igotzen zara, motel. Ai, motel, pentsa ezazu, esate baterako ze lau ibiltzen ginen Barrenkalen zehar ardotoxoak edaten! Kuttune, antzerki talde batean lan egiten duena; Marisa, neskame dena eta Kuttunez maitemindua; Ander, fraide deserstegitua eta ofizialki eskomikatua... gozamen izigarria ematen dit eskomikatu bat ezagutzeak... Zuk ere eskomikaturen bat ezagutzen duzula? Bueno, Euskal Herrian oso arrunta dela dirudi; eta laugarrena ni. Behin batean, gure taldez oroitzuz, Kuttuneri idazten nion zelako nobela egin lezakeen Zola zaharrak. Harrigarria, motell! harrigarria nola gure Zola zaharrak, tintak kargatzen, gora lezakeen «pour épater le bougeios», burjesari kezka erazteko.

Begira personaiei zerrrenda: Kuttune, antzerki-

ko artista, horrek daraman konnotazio eskandalosarekin eta bisexuala gainera; Marisa, neskamea, «la femme de chambre» behe kalsekoa, ttipia, Kuttunerekiko bere amodio lesbiakoak itsutu eta erotua, txakurki fidela eta jeloskorra; Ander, fraide deserstegitua, «le défronqué», eta zer nolako doinua, zer musika izigarria duen hitz honek: «défronqué», infernu usaina dario, eta gainera, normal deskomikatua, eta bere bekatu gaizto eta konfesaezinek kolpatu eta izorratua; eta ni neu, ardiz jantzia edo ardi otsoztatua, nere klaseari traidorea, mirabe tristearekin ezkondua, 6 do 7 haurrez kargatua eta beste aldetik etxean otso, kalean astapotro.

Eta gero bere deskribapen haundiosak! Itzalezko pertsonaia hauek lan beldurgarriak paratzeko biltzen diren zur irindi eta ez kotu gabeko etxebizitzak; atezain atsozahar, hortz gabeko eta alkoloatuak; eskilara hestu eta kirrikatsuak; Bilboko itsasadarra bits, mokordo eta zaborrez hornitua; langile miserableek gaez etxetik lanera joateko oinkatzen duten lohia; tren eta untzien adar hots izolatua; bi bagoi toperen artean krokatzaille xehekatua; itsasadarreko arkupetan eta aldizkariz estalirik lo egiten duten arlosteak; kaietan zehar korrika dabilten arratoiak.

Eta Kuttuneren mogida eta harreman sexual nahastiak kontrolatu ezinik udan Marisak hiltzen du ene bere burua, baita ere fraide «défroqué»-a ahalkeek bultzatua (neskamea itoa, fraidea urkatua). Kuttune alkolizatu, izigarri zahartu eta amoranteek utzita karidade hospitalean hiltzen da eta laugarren pertsonaia ni neu, birao espantagarrien artean, bizitzako kartzelara noa.

Zer deritxozu? Bai pasada bat da, baina zelako nobela hauindiosa! Zola gure artean ez dagoenez gero, eta gainera hau ia modan ere ez, eskribitu gabe geratuko da. Ez, hola ez dira gauzak motell. Zer pentsatzen duzu? Hau da ordenuzko jendeek meza nagusienez pentsa lezaketena! Egiten, kuttun hau majika, da, miresgarria eta Marisaren arazoagatik bihotz simikoak ditu. Begira zer dioen, gutunak, hemen ditut: «Marisa gaizki dago. Donostiara joan ginen aste bat pasatzera. Han adiskide batzuekin ibili ginen eta konturatu nintzen Marisa depresio haundian sartua zela. Bilbora itzultzen ginenean nitaz maitemindua zegoela esan zidan eta nola bizitza ezin zezakeela kontrala niganetik hurrutzea nahiago lukeela. Eta solas luze nahasti ondoren konortea erdi galdutako egoeran sartu zen eta sei egun aluzinatzen pasa dira. Handik hona ibili da eta orain nebarekin bejetariano talde baten etxean bizi da. Harekin egun batzu pasatu ditut, baina ezin dezaket nitaz duen behartasuna uler, ez zait interesatzen eta behartasun horri uko egiten diot» A ver Rafa, dos cafes guai! no, farias no, ya sabes que los farias son para las ekintzas. Bueno jarrai diezaiozun hariari: «Ez dakit zer pentsatu ez naiz neure egitatez damutzen nahiz eta abaintailaz jokatzeko dudala pentsaturik, eta beste aldetik hainbeste denbora elkarrekin bizi ondoren, ez bait nau entenditu, neu ezin naiz gelditu eta bilatzen segitzen dut, zer ez dakit baina gerra honetan nago» Pero, y de que vas. Rafa siempre tano doble! zoratuta dagoela? Zintzo jokatzeko du. Zu kasua har dezagun, zure emazteaz zeharo maitemindua zaudela esan didazu eta harentzat, noski, gauza hoberenak nahi dituzu jakirik gustagarrienak, oporrik majikoenak, orgasmorik dotoreenak hori ezetz? Zergatik ez? Neu neure emaztearekin oso de puta madre nabil, eta kuttune horrekin oso laguntza hestua dut, eta behin batean elkar oheratu guztatzen zaigun? Traizioa? Zergatik? Zuek kristau burgesok oztopo erri-dikuloez beterik zaudete. Kristau burgesa ez zarela? Funtsean bai eta



fideltasuna, elkar amodioa eta gauza nagusian pila bat ankatartean eta ipurdipean ipintzen ta finkatzen dituzue. Esatebaterako, kuttune hori Frantziara joan da, eta tipo batekin bizi, bueno eta bost axola neri. Tipo hura amodio klasiko batetik ez da, pottoan egiteko edo kasu honetan, zakilan egiteko esango genuen, lehen sua, gero independentzia, eta kabreo batean amaituko da. Azken gutunean esaten didanez independentziako etapa hasi berria da. Eta zergatik? Emakumearen eta gizonaren papeira jokaten du bakoitzak eta jokatu beharko duena pertsona hutsarena da, eta hola pasatzen da gure elkar harremanetan. Entzun zer

dioen orain tipoaren gelan dago niri idazten ari, tipoak ohean datzaita: «Maitea, argia itzailtzera noala uste dut azken abisoak ematen ari zait. Badakizu gelako lagun bat, beste pertsonak nekarazten duena egiten duenean nola portatzen den. Gehienetan urduriagotzen da, eskultura hasten da eta abar. Bueno azterketa hau gerorako utziko dugu, kontatzen dizuen gertatzen ari delako bukatzera noa. Momentu honetan zu uzteak urratzen nau, baina beste aukerarik ez dut. Bueno galdetu eta planteatu dut, eta bai badut beste aukera: Nahi dudana egitea du...».

Alix Trueba

IÑAKI ZABALETA: «NAFARROATIK ZECHAR»

Urteoro bezala, eta joan berria dugun 1982-ko Abenduaren 5tik-12ra doan aste horren barruan, ospatu da Durangoko Euskal Liburu eta Diska Azoka. Zenbait liburu berri jaso dugu prosaren urtea izan den horretan, nahiz eta gure diskagintza, lan didaktikoetatik at, urria gertatu. Azken urte hauetan, argitaratzeari gogor ekin dion IZ diska-etxearen eskutik iritxi zaizkigu bi diska berri hauek: Imanol-en «Iratze okre geldiak» eta Iñaki Zabale-taren «Nafarroatik zehar». Gu azken lan honi lotuko gatzazkio, aipamen gisa, ondorengo lerro hauetan.

Bederatzi urte dira jadanik Iñaki Zabaletak bere lehen diska grabatu zuela. Herri kantaz osaturiko LPa zen «Euskal Herriko kanta zaharrak» izenburua zeraman diska, Madrilen grabatua. Kantaldi bat edo bestetan entzun genuen eta ondoren Oskarbi taldean sarturik, beronekin ibilia dugu plazarik plaza duela gutxi arte. Orain, berriro bakarlari bilakatu zaigu kantari bezala emaniko lehen urratsei jarraituaz; hain eman-korra den gure kantutegia-ri hautsak harrotuaz eta oraingoan Nafarroako kanta zaharrei.

Azken urte hauetan kanta zaharrak diskora-tuak izan dira zenbait kan-tari eta taldeen eskutik.

Hor dauzkagu B. Lertxun-di, Izukaitz, Ortzadar, Haizea, Oskarbi eta Osko-rrri batipat, nahiz eta azke-neko hauek musikaz ge-hiago baliatu kantaz bai-no. Kantari eta talde hauen lanak harturik, oro-har bi ezaugarri nagusie-kin topatzen gara; Lehe-nengo musikaren nagusi-tasuna hitzen gainetik, eta zaku honetan Lertxundi, Izukaitz, Ortzadar sartuko nituzke; talde edo kantari bakoitzak ematen dion tratamendu ezberdina kontutan harturik noski. Bigarrenean hitzen nagusi-tasuna, eta honen lekuko Oskarbi. Bi tratamendu hauen erdia eta zubi beza-la, Haizearen lehen LPa le-goke.

I. Zabaletaren diskara itzuliaz lehen aipaturiko bigarren sail horretan sar-tuko nuke. Euskal kanta zaharrak badu bere xarma berezia, eta hau abotsen bidez lortzen du jatorritik horrela datorrenez. Hau li-tzateke gure kanta zaha-rrren ezaugarri nagusia. Beste herriekin gonbaratu-ta hitzen eta abotsaren na-gusitasuna nabaria da, hortik abesbatzen tradi-zioa eta indarra gure kan-tagintzaren barruan. Iñaki ildo horri atxiki zaio bat-baterakoan. Dударik gabe Oskarbin kantatzen ibilita-ko urte horiek badute bere eragina.

Azkenez pasa gaitezen «Nafarroatik zehar» osa-tzen duten kantak aipatze-ra. Hamaika kantuz osatu-rik dago, beroietatik zortzi herri kanta eta gainontze-koak bat I. Zabaleta bera-

rena hitzak nahiz musika «Erronkari» izenekoa, ber-tan Erronkariko euskara-ren galeraz jabetzen da. Beste biak Bernat Deche-pare-n «Amorez Errekeri-tza» eta «Otsalde eta Etxa-hun», bien arteko elkarriz-keta musikatu ditu.

Zortzi herri kanta horie-tako gehienak aita Donos-tiak bilduak dira. Lehe-nengo aldean eta «Erron-kari» kantari jarraikiaz, «S. Migelen bertsoak» de-ritzana dator. Bertso hauek S. Migel irudiaren lapurketaz mintzatzen zaizkigu. Latxagak bere «Aralarko S. Migel» libu-ruan dioenez «...askotan alegindu dira San Migel'en irudia lapurtzera. Esaten diguten bezala, lan txar oietan 1620 eta 1689garren urtetan ibilli ziran. Baiñan lapurketarik txarrena 1797 urtean, maiatzaren amai-kan egiña da. Frantzitik etorri ziren gizon gaixto aiek, danetara bost, baita ostu eta eraman ere. Arra-patu zituzten ta S. Mige-len irudia orbel tartean ar-

kitu. Oietatik iru Iruña'n urkatu zituzten, bestea il-zan ta azkena gaztetxo-a zalako espetxean gorde zu-ten». Hau litzateke istorio guztia.

Ritmoa eta doinua bi-ziagotuz, «Goizean goiz yeikirik» datorkigu Leka-roz-en jasoa. Gitarra eta flauta batez mantentzen da elkarriketaz eginiko kan-ta honen freskotasuna eta izakera. Dударik gabe po-sibilidade gehien eskein-tzen duena eta entzun or-duko sartzen zaizuna. «Be-lateko lapurrak»in buka-tzen da lehenengo aldea. Lau lapur nola urkatu zi-tuzten 1812ko Abendua-ren 4an Sta. Barbara egu-nean.

Bigarren aldetik bi abes-ti aipatuko nituzke: «Bat txardina» aste santuan Isa-ban kantatzen zena eta bestea «Astoa heldu bortu-tik» alegi edo fabula, Ariz-kun-en jasoa.

Laguntza aldetik eta musikalariei bagagozkio, flauta eta akordeoiarena izan du. Hala ere zenbait kantutan bibolin baten hu-tsunea sentitzen da eta uste dut nahiz eta musika tres-na bat gehiago sartu, ez lu-keela diskaren linea xamur hori apurtuko. Dena den entzutea merezi duen diska interesgarria hain produ-zio urria duen gure diska-gintza honek; kantitateaz ari naiz, kalitatez irabazi egin bait du dударik gabe.

Patxi AIZPURUA

Fruitu exotiko eta gotiko bat

ITURRIOTZen «BIRUNDAK»

Azala irristakorra

Liburu bati ematen zaion izenburua garrantzitsua izaten da. Horregatik jo genuen bai Azkue eta bai Arestigana. Lehenak hau esan zigun: «Manatu zuen populuak egin zezan zazpi egunez hiri hartako murru guzien BIRUNDA. (Larreguy)». Bigarrenak guztiz argitu zigun: «Bira handia». Iturriotzen lehen liburu honen izenburu osoa hau da: GUZTIA BAILITZAN ZAZPI GAUEN BIRUNDA. (Eta ez norbaitz Eginetik sinestarazi nahi izan zigun bezala: «Durundiak»).

Susa literatur aldizkariaren 4. zenbakian argitaratua zeukan A. Iturriotzek ipui bat: «Hilobi Ipotxak» izenekoa; horrek eta beste hamaikak-11 osatzen dute liburua. Iturriotzek idaztanka oso berezia darabil. Alde batetik, hitzak berreskuratu ditu. Bere hiztegi propioa sortu du, gaurregungo narratibaren arruntak bilakatu diren hitzak baztertuz. Konzesiorik (ia konzesiorik) gabeko estiloan, lehen ipuinetik azkenerarte, mundu barroko bat eraiki du egileak. Gramatika egitura landuak eta hitzen bidez sortutako irakurketa zail bezain ederrak eskeintzen dira zenbait pasartetan.

Honek zenbait liburu eskutatetik irristaraziko dio. Zeren liburu hau poesia bailitz iralur daiteke. Poesia landu bat... Bainan, ele laburrak dira, ipuin liburu bat da.

Mamia exotikoa eta berria

Ele labur hauen mamia-ri begiratu, eta orokorki, giro exotikoa atzematen da. Kutsu arkaikoa ere badaric eleei. Eta agian honetan egiten dute bat, arkai-kotasunean, estiloak eta gaiak. Eta denborarekin hasiz gero, jarrai dezagun. Ipui edo ele labur hauek biltzeko erabil daiteken parametroa denbora bait da. Zenbait ipui mitikoak dira, mito bat kontatzen da horietan («Itzazpikoneko azken neskutsa», «Hilobi Ipotxak» eta «Tigresa maitale»). Denbora eza, edo hobe, edozein denboratan gerta daitezkeen ipuiak ere badira, ipui obseiboak; hauek protagonista guztiz harrapatzen duten gertaerak deskribatzen dira, kontatzen zaizkigu («Amonaren orratz eztenak», «Zaldi amorratuaren gisara», «1933ko bikorren gudua» eta «Haragiz tenta lezantzat»). Lehenek kokatzen diren bi ipui («Amenophi ginzepe»

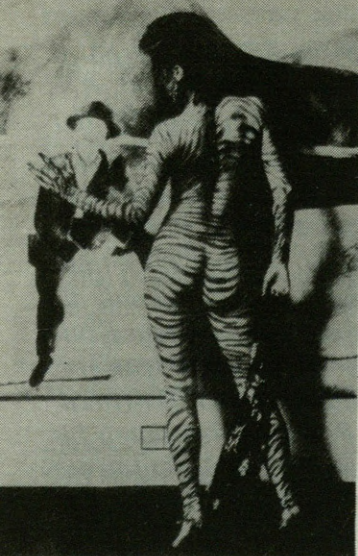
Gure liburudendetako apal eta mahainak prosaz josiak esnatu dira urteberriarekin. Joria izan bait da 1982. urtea narratiba aldetik; edo hala eskeini nahi izan digute gure editore kupidagabeek. Liburu azaletan, «marketing»a dela eta, zertxobait saiatu dira. Berezi batek deitu zigun guri adiera bertan agertzen zen marrazki edo collagearengatik: BIRUNDAK (ele laburrak). Egilea: Ander Iturriotz. Editorea: Haranburu-Editor, S.A. Gurekin eraman genuen etxera.

Ander Iturriotz, «Birundak» ipui liburuaren egile gaztea



eta «Peilenen oinetako berrien eskertaz»). Geroan kokatzen den beste bat, futurista eta komiki-desastre kutsua hartzen dioguna («Desplazerrik eman gogo bazuen»). Gaur egungo gai

bizi bat ikuitzen duen beste bat ere agertzen da, eta hau orainean kokatuko genu; honetan Iturriotzen estilo hertsia eta zailak pistoia arrautagotzen du («Gutunak»). Eta amaitze-



ko ipui erromanti ko bat, «Ehunate», erromantiko-tasunaren giro ilunarekin eta sinboloz betea.

A. Iturriotzen ipui gehienetan sexoa ageri da, bainan egileak ez du abisatzen, hau da, sexoa arruntki agertzen da, kuttunki landua bainan inongo traumarik gabe. Hala behar duelako.

Hezurraren zaporea

Eta hezurrarekin bueltaka hasi baino lehen, behar ez lituzkeen akats eta erru gehiegirekin eskeini digula Haranburu editoreak liburu hau, aurkibiderik ere ez dakarkigu.

Non kokatu liburu? Egilea ausarki dakusgu lehen eremu latzean barrena zaldi amorratu gisara. Ohitura eza ote liburu hau zail egiten duena? Ala ezjakintasuna? A. Iturriotz saiatu da bere mundua eskeintzen eta horretarako aukera bat egin du hizkera aldetik. Liburu zailagotzen duen aukera, bainan, beste guztjak bezala, liburu hau ere geroak epaituko du eta ziuraski salbatuko.

Mikal a.k

Frantxiskanoen probintziala dugu Tolosan.

Kolore bakar bat aurkitzen dugu eleberri honen atzekaldean, hau da beltza. Orobat idazleak zuriz izkriba zezakeen testoa paper beltz baten gainean. Ordea beltza izan arren ez da eleberri hotza, intimista eta beroa baizik.

Gaua eguna bezalako mundu bat da. Liburu honetan bereziki agertzen zaku eguna bezain bizia. Erdozainzik erakusten dizkigu gaua betetzen duten gizon eta emazteak: konziergeak, tabernetan edale amorratu bakartiak, eta «urxotegietarik» zakurra paseatzera doazenak. Eta gautiar horiek mintzo dira, ardurenean debaldetan; egunaz baizik ez baititazke ideiak egi bihurtu...

Bakground hortan ateratzen da drama bat: Txomin eta Joseren laguna Mikel hiltzen da. Eta biak haren pusken, ondarren bila doaz, oroimena bere bidean doan bezala. Emazte bakarra, Mirentxu, senditzen da liburuan, baina errealki mugimendutan sartzen da liburuko azken orrialdetan. Emazte urruna, laguna, artetan baizik ikus ez daitekeena!

Idazleak partizipatzen du gaueko ibilera horietan, baina gehienetan ikusle bezala agertzen da. Gauetik eta liburutik kanpo bailagon...

Liburuan azaltzen da duela zenbait urteko euskal ideologia; gaurkoan egoera aldatu da eta beti ideia berdinekin gelditzen gara: Txomin nek erakusten digu (ederki naski) Pariseko haritz baten sinboloa, lau lagunek hegoaldeko mitologia goraipatzen dute, langileriaren arazoa eta hirietako bizitza (baserrietakoa) ez dezaketete sufri. Uste dut eleberrietako pertsonaiak guhaur bezala munduan non nahi lotzen ahal direla. «Gauaren atzekaldean» erreusitze bat da, idazketa mailan bereziki iparraldeko literatur egoera motel eta krixtau hontan, baina aurkitzen diodan akats bakarra zera da: eleberri garbi eta euskal herriari erreferentziarik gabekoa ez egina izatea. Badakit zaila dela horrelako zerbaiten idaztea. Jakinak jakin ordea...

Eleberriaren lekua Parise da arras klasikoki ikusia, luzaz Parisen bizi izan den baten begiekin: hala nola metroaren eta hango gaueko biziaren erakustearekin. Gizaren situazio trajikoaz asko pentsamen sakon eta desesperatuak badira. Baina pesimisma ez da obra honetakoa. Gauzak, nola gaua, normalak dirudite. Azkenean komendatzen dut kaseta hauen irakurleri har dezaten atsegin kritiko bat liburu hau leitzean...

Itxaro BORDA

Manex Erdozainzi-Etxarten

«GAUAREN ATZEKALDEAN»

Duela zenbait aste librerietan atera zen Erdozainziren liburu hau, Elkar argitaletxeak kaleaturik. Lehenik autorea presenta dezagun, nahiz denetan famaz ezagutua den. Manex Erdozainzi Ibarlarra dugu, eta han-

go euskara ireki eta lazoan kondatzen dizkigu bere historioak, kasik poema gisan. Poeta ere dugulako funtsean, aski preziatua «Hinki hanka» obrarekin, eta «maiatz»en agertu «herri honen errailetan» bildumarekin. Lanbidez

ELKARRIZKETA

Duela urte mordo bat hasi ziren eszenatokiz eszenatoki haurrei barreak eraginez eta makilajearen bitartez hiru pertsonaia berri sortuz. Ordutik hona, makina bat jaialdi eman dituzte eta haurtxoak laguntzera joandako gurasoek ere primeran pasa ohi dute «Kixki, Mixki ta Kazkamelon» tablauren gainean zeuden bitartean.

Haiekin egoteko parada izan dugu. Haien sekretuak eta mirakuluak argitu nahiean, haien aitapontekoak diren Xabier Otaegi, J. Inazio Antsorena eta Andoni Ezeizarekin gelditzeko aukera apartekoa izan dugu. Izan ere, bigarren diska kaleratu berria daukate, «Triki-traka, triki-tron» izenekoa, eta bertan Parisa egiten duten bi-daiatik bueltan harrapatu genituen, maletak eskutan eta behinbetiko irribarre hori ezpainetan. Halanola engainatu genituen taberna batetara eta bertan magnetofonia entxufatu genuen presaka.



«KIXKI, MIXKI TA KAZKAMELON»: MITO BIHURTUTAKO PILAZOAK

ARGIA.- Konkretuki zenbat urte daramazue saltsa horietan sarturik?

MIXKI.- Begira, duela hamaika urte hasi ginen, 1971-72 garai haietan. Kontatuko dizut nola izan zen gutxi gorabehera. Gu orduan Donostiako «Kresala» taldekoak ginen. Hainbat talde egiten genituen «Kresala»n baina besteen artean bertako dantza-taldearen partaideak ginen hirurok. Horrek ematen zigun hainbat eta hainbat herritako festak ikusteko aukera, eta ikusten genuen garai hartako festak ez zirela izaten oso aproposak haurtxoentzat, haientzat ez zegoen dibertsio-tankera unibertsalik euskaraz. Eta horrela mamitu zen

pailazo batzu euskaraz egiteko ideia.

ARGIA.- Eta nola jo zuen aurrera ideia horrek?

KIXKI.- Izan ere, gure kuadrilako neska-mutilok hasi ginen «Kresala» barruan urtean behin edo bi aldiz haurtoentzat jaialdiak montatzen. Gure montajeetan filmeak eskaintzen genituen, mutuak ez zirenak gainetik grabatuz euskaraz, antzerkia egiten genuen... denetatik sartzen genuen, eta 72ko martxorako erabaki genuen hirukote bat sortzea.

«HASERAN, ESZENARIOAK GINTUEN BELDURTZEN»

ARGIA.- Zergatik zuek hirurok eta ez beste inor?

MIXKI.- Gure kuadrilatik gu izendatu gintuzten batik bat euskara menderatzen genuelako eta hortik aurrera ongi atera ginen (kuadrilako guztiei esker esan beharra dago). Horretatik aparte eszenarioan egoteko prest ginen, ez gintuen beldurtzen, nolabait txistulari, dantzari edo musikari bezala ibiliak ginen eszenarioetatik eta ezagutzen genituen jendaurreko sekretuak.

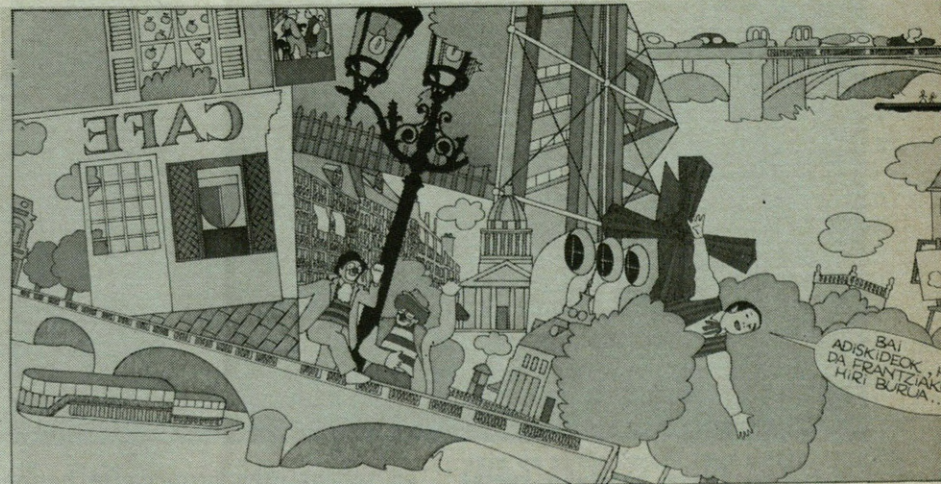
ARGIA.- Nola eman zenuten «Kresala»tik kanporako pausua?

KAXKAMELON.- Oso polita izan zen. Estrenatu genuen egun hartanxe etorri ziren ikustera «Aiete» ikastolako arduradun batzu. Lehenengo aldia zen horrelako zerbait egiten zela eta izugarritzko arrakasta izan zuenez esan ziguten huraxe bera egin behar genuela hurrengo astean bere ikastola hartan. Handik hilabete batetara Joxemiel Barandiarani egin zitzaion Ataunen hilabete batetako makromenaldi bat eta geure buruak eskaini genituen hartarako. Han izan zen gure lan-zimentua, han ezagutu gintuzten Euskal Herri osoko guraso eta arduradunek. «Zeruko Argia»n aipamena atera zen eta «Anaitasuna»ko azalean argazkia atera ziguten. Bat batean, aktuazio mordo bat etorri zitzaigun. Hortik aurrera, gelditu gabe.

ARGIA.- Segidan lehenengo diska etorri zen, ezta?

KAXKAMELON.- Ez hain segidan, ez hain segidan...

MIXKI.- 76an zehazki. Duela sei urte grabatu genuen. Kanta gehienak Azkueren «Cancionero popular»etik hartuta daude, eta Nemesio Etxanizek ere asko lagundu gintuen. Laguntza eskatu genion eta lan asko egin zuen, «Paristik natorren artista bat



naiz ni» berea da.

KIXKI.- Berak eman zigun liburuskat bat «Poxpolina» izenekoa, gerraurreko izen bera zeraman dantza-talde batek aterata eta handik kopia-tu genuen beste kantaren bat.

LEHEN URTEAN BERROGEI AKTUAZIO, ORAIN HAMAR»

ARGIA.- Azken aldi honetan ez al zarete askoz gutxiago agertzen?

MIXKI.- Bai, egia esan gutxiago ibiltzen gara lehen baino, baina horrek ez du esan nahi utzi dugunik, ezta gutxiago ere. Gertatzen da zahartu egin garela, eta ez fakultaderik galdu dugulako, beste okupazio batzu gehiago ditugulako baizik. Hirurok ezkondu gara, hirurok gabilza horretaz aparte beste hamaika ekin-tzarekin, eta kontu egin larunbat eta igandeetan izaten ditugula saioak eta egun horietan beste konpromisuak sortu zaizkigula. Eta nahiz eta batek edo bik libre izan aski da batek ezin izatea pikutara bidali behar izateko.

ARGIA.- Ilusioa ere faltan akaso...

KIXKI.- Beno, egia da orain ez dugula lehen hainbat entusiasmorik, eta hori normala da...

KAXKAMELON.- Batzuk bes-

joan, kotxean dena kargatu, Balma-sedaraino joan eta korrika eta presa-ka ibiltzea baino. Hori normala da.

ARGIA.- Halere, aktuazioetan b-jatu egin duzue, ezta?

MIXKI.- Beno, lehen garai haie-tan urtean berrogei bat egiten bageni-tuen, orain hamar baino gehixeago ibiltzen gara.

KIXKI.- Aroak izaten dira halere. Esate batera, udaberri haseran edo neguan ez da apenas izaten. Gero, udaberriarekin hasten dira mantso-mantso gehiagotzen. San Juan inguru hori iristen denean hori zoramena izaten da leku guztietan festak bait dira, eta kasik egunero izaten dugu deiren bat. Udan berriz ere gutxiago-tzen da nahiz eta askotxo egon, kur-tso haseran igo egiten da, gero berriz jaitsi eta urte bukaeran zertxobait igotzeko.

«BIGARREN DISKA, LEHENEN-GOAREN JARRAIPENA»

ARGIA.- Duela gutxi atera duzue bigarren diska dena dela...

KIXKI.- 1982ko bukaeran atera genuen, bai. Zer esango nuke nik? Lehenengo haren jarraipena dela esan daiteke... beno, han hasitako lana jarraitu egiten dugula esango

«Pailaso izan aurretik ibiliak ginen eszenarioetatik eta ezagu-tzen genituen jendaurreko sekretuak».

teok baino gutxiago dena dela...

KIXKI.- Beno, beno lehen heme-zortzi-hemeretzi urte genituen eta edozein tokitara joaten ginen gogoz... beno, orain ere gogoz joaten gara baina beste lasaitasun batekin, nahia-go izaten dugu larunbat bazkalostean lasai egon eta bueltatxo bat ematera

nuke. Diskaren kalitatea ere erabat desberdina da. Ez dut esango hura txarra edo ona zenik. Behintzat ez zen ona, eta bigarren hau pentsatzen dut hobeto egokituta dagoela eta ka-litatez behintzat lana sakonagoa dela. Ez da beste munduko gauza bat, bai-na...



ARGIA.- Diska honetako kantak zuenak al dira?

MIXKI.- Letrak Andu Lertxundi-renak dira, eta musikak herrikoiak dira denak bi ez beste. Idea gurea da, Parisko bidaiarena, etabar. Beno, lana Andurekin egin dugu eta oso polita izan da berarekin lan egitea. Geure ideiak eta haren ideiak bateratu ditugu eta erresultatua diska izan da. Alde horretatik oso pozik gaude.

ARGIA.- Zuek lehenengo diska kaleratu zenutenean ez zegoen batere materialik arlo horretan. Orain bigarren diska honekin nabaritu al duzue aldaketarik?

KAXKAMELON.- Beno, orduan gurea bakarra izan zen. Oraingoan IZrekin grabatu dugu eta nabaritu dugu beharrak eraginda nahi dutela haurrentzako hainbat eta hainbat gauza kaleratu. Horrek azaltzen du merkatu bat badagoela.

MIXKI.- Nik beste egunean irakurri nuen ez dakit non merkatu bat sortzen ari dela baina es euskal diskan bakarrik, baizik erdal diskan ere bai: Oso inportantea omen da haurtxoena. Gaur egun haurrei diskak erosten omen zaizkio eta garai batean nonbait ez zitzaizkion erosten.

ARGIA.- Zuen aurretik, ezagutzen al duzue norbait pailazo gisara ibili zena?

KIXKI.- Pailazo bezala eta euskaraz ez. Nik behintzat ez dut ezagutzen.

KAXKAMELON.- Beno, adierazi beharra dago guk zuzendari bat izan genuela —beno, hala izendatzen genuen baina zuzendari baino igoal suspertzaile izan zen—, Pako Etxebeste zen. Pako apaiza da eta orain Madriden kurtso batzu egiten ari da. Mutil honek bere seminarista-garaiaren zenbait eginkizun egin zituen bai-

na seminaristen arteko giro hartan erdaraz gehien bat. Halere zer edo zer euskaraz egin omen zuen noizeanbehin, baina afizionatu modura.

MIXKI.- Laguntzaile aparta izan genuen Pako. Ideien aldetik berritasun handirik ez zigun eman, baina laguntza handia eman zigun. Eta ez hori bakarrik: gure sustituitzaile bikaina izan zen, bera izan bait da bakarra gu guztion paperak egin dituen. Badakuzu, soldaduska-garaiaren lehenbizi batek eta gero besteak joan behar izan dugunean, berak egin izan ditu gu guztion paperak, Kixkirena, nirea eta Kaxkamelonena.

«GU PROFESIONALAK GARA... KARNETA DUGU»

ARGIA.- Lehen aipatu duzue Pako afizionatu gisa aritu zela batik bat. Zuek, berriz, profesionalak al zarete bada?

KAXKAMELON.- Ba, esateko modua da...

MIXKI.- Ez, ez, baina gu profesionalak gara... karneta dugu. Sindikatua bertikal-bertikal zen garai

«Umoreari buruz oso gutxi dago idatzirik, oso gauza etereoa da ikusten denez, badirudi jendeak ez dakiela oso ongi zer den hori».

haietan guri karneta eman ziguten. Kontroletarako eta, oso praktikoak izaten ziren, badakizu garai haietan istilu handiak izaten ziren kontroletan; guk, berriz, karnet hura erakutsi yugo eta flecha haiekin eta aurrera pasa problemarik gabe, lasaitu egiten ziren goardia zibilak.

ARGIA.- Non eta nola ikasi zenu ten ofizioa?

KAXKAMELON.- Beno, intuitioz batez ere. Garai batetan erosi genuen liburu dexente horretaz baina

halere gutxi dago idatzirik horri buruz. Umoreari buruz ere oso gutxi dago, oso gauza etereoa da ikusten denez, badirudi nonbait jendeak ez dakiela oso ongi zer den hori.

ARGIA.- Eta pertsonaiak asmatzeko?

KIXKI.- Beno, pertsonaiak gure kasa asmatu genituen. Listo bat eta bi txepel, baina erdibideko zerbait bilatu nahi izan dugu, hau da, listoa es da oso oso listoa eta txepelek ere badakite listoa izaten noizean behin.

MIXKI.- Gurea ez bait da izan hirukote ideal bat lortu nahi izatea, euskal nortasunean errotuta dagoena, ezta gutxiago ere. Gurea izan da hutsune bat bete, eta hutsune hori bete dugu kasik kasik txapuzaz. Sar-tu dugu hirukote hori eta tira, pentsamentu handirik gabe eta sekula filosofatzen jarri gabe. Halako taldea bururatu zitzaigun eta halakoa egin genuen. Halere, eman nahi izan genion nolabaiteko bereztasun bat gainerako pailazo-hirukote unibertsalekin gonbaratuta. Ohituta gaude ikustera pailazo bat oso oso listoa dela eta bestea oso oso tontoa dela. Gurean nahiko berdinduta daude alde horretatik.

KASKAMELON.- Bakoitzak bere nortasuna ongi definituta dauka. Kixki farrandaria da; azkarra da, serioa, eta gainera adierazi egiten du. Besteak ere azkarrik dira baina ez dute adierazten zuzenean. Halere, gizatasuna guztion gainetik dago, eta era berean bakoitzaren askatasuna. Ez dago biolentzia gehiegi gure artean, gutxitan jotzen dugu ostikoren bat ez bada. Badago elkarren arteko maitasun bat eta batez ere elkarren arteko behar bat. Azken finean, bakoitza gure aldetik ez garela ezer eta hirukotean bagarela. Horiek dira gure jokuaeren legeak.

«GURE PAILAZOEK BADUTE FILOSOFIARIK»

ARGIA.- Baina pailazoak ba al dute filosofiari?

MIXKI.- Bai, jakina. Pailazoen, gure pailazoen badute filosofia bat: itxaropena eskaini nahi dute. Itxaropena, dudarik gabe, haurtxoengan dago eta harutxoek eskaintzen diegu eta eskatzen diegu itxaropena. Hori bi disketan zaindu dugun gauza bat izan da.



KIXKI.- Bigarren diska honetan Parisko Operan kantatzen dugun kanta itxaropenari egindako da, hain zuzen ere.

ARGIA.- Aipatu duzue hutsunea zegoela pailazoen arloan eta zuek horixe betetzeko jaio zinetala. Oraindik ere ba al dago hutsune hori?

KIXKI.- Hutsune hori batetzen ari da. Duela hamar bat urte galdetuz gero ea zer izango zen gaurko egunean agian esan genukeen dozena erdi bat talde egongo zirela. Gaur egun ikusten da ez dela egia. Badira taldeak, Donostian sortu izan dira eta oraindik ere badiraute baten batzuk («Sespir» taldea datorkit burura), Zarautzen bada beste bat. Talde horien problemarik handiena iraunkortasuna da, ez dira iraunkorrak, Gazteegiak direlako agian, edo ez dakit.

ARGIA.- Zuek ere ez al zineten gazteegiak garai batetan?

KIXKI.- Ez dut inola ere esan nahi hauek ez dutenik, baina guk bagenuen —eta agian gure iraunkortasunaren sekretua hor egon daiteke— bagenuen ahalmen bat, hau da, baginen zerbaite eszenario batetan egoteko, ez gintuen eszenario batek beldurtzen, eta balio genuen eszenario batetan egoteko. Bestetik, musika gainditzen genuen eta musikak espektakulua egiten du, musikak bete egiten du espektakulu bat. Hainbat taldek ez dute musika menderatzen, eta ez da gauza bera musika freskoa egitea edo enlatatuta eramatea. Guk, esate batera, saxofoi eta bonbardino baten bidez egiten dugu.

ARGIA.- Elkarrekin ongi erama-teak ere asko esan nahiko du, ezta?

MIXKI.- Hainzuzen, guk asko ezagutzen genuen elkar. Gu lagunak ginen eta lagunak izaten jarraitzen dugu nahiz eta gutxiago ikusi elkar. Horrela, garai haietan egun ia osoan elkarrekin egoten ginen. Bagenezkien bakoitzaren bertuteak eta akatsak, nola adarra jo, eta adarra jotze hori eraman genezakeen lasai-lasai eszenarioa eta inprobisazioa polita izan zitekeen.

«GUREA TEATROA DA ETA GU TEATROLARIAK GARA»

ARGIA.- Lekurik uzten diozue, bezaz, inprobisazioari...

KIXKI.- Guk garrantzia handia ematen diogu inprobisazioari. Askotan haurtxoek oso egoera arraroak ematen bait dituzte ustekabeen, eta horietatik ateratzen jakin behar da. Bestetan hutsegiten duzu eta gidoitik irten, baina horietatik ere ateratzen jakin behar da. Horretarako esperientzia behar da eta guk orain badugu.

ARGIA.- Zuen eritzirako egiten duzuen teatroa al da?

MIXKI.- Guretzat «Kixki, Mixki ta Kaxkamelon» teatroa da, gu teatrolariak garelako eta gure lana teatroan egiten dugulako. Asko haserretzen zaizkigu esanez ea zergatik ez dugun plaza erdian egin nahi gurea. Egia esan, teatrotik kanpo ez dago teatro egiterik: guk fokoak erabiltzen ditugu, ahobiziz egiten ditugu saioak mikroek min ematen bait digute, mikrok mobilidadea kentzen digute eta

gu oso libre gara alde batetatik bestera mugitzeko.

KAXKAMELON.- Guretzat argiak oso inportanteak dira. haurrak piska bat asto-koskorak bezalakoak dira eta ez dadila inor haserretu: asto-koskorrei belarritakoak jartzen zaizkio aurrera begira dezaten eta haur batentzat teatro bat kasik hori bera da, aurrean argia du eta alboetan iluntasuna, derrigorrez aurrera begiratu behar du eta arreta osoa han izan behar dute. Plaza batetan, berriaz, ez dago hori egiterik.

ARGIA.- Hor sortzen den distantzia ez al da bestea baino urrunagoa?

KIXKI.- Ez, derrigorrez, eta lortzen baduzu haurra eroso egotea bere tokian eta gauza guztiak arretaz segitzea, sor daitekeen komunikazioa izugarria izan daiteke.

MIXKI.- Hor kontutan hartu behar duzu gure espektakulua aparta dela, gu pertsonaia mitiko batzu gara. Brillante-brillante ateratzen gara jantzita, makilatuta gaude, eszenarioaren alboetatik ateratzen gara eta ez haurtxoen artetik... mitozko pertsonaia batzu garelako. Haurtsoen artean egongo bagina, beste maila batetan ipiniko ginateke, eta dut esaten beste aukera hori txarra denik baina guk beste mitiko hura aukeratu dug. Beste horrena haurrak jolastaraztea da, gurea espektakulu bat ematea da.

ARGIA.- Zer irudituko litzazueke egun osoz lan horretan ihardutea? Zirkoren batetan agian...

KIXKI.- Gehiegi izango litzateke, ez dut uste ongi sentituko nintzenik. Nik Donostiara etortzen diren zirkoguztiak ikusten ditut, eta azken garai honetan gainera tristura handia ematen didate zirkoei. Gaizki dabiltzalako, krisiak jota daudelako, eta zirkobat kenduta beste guztiak oso gaizki dabiltzalako ekonomi aldetik. Eta horri lotuta Nolo Tonettiren azkeneko suizidioa. Niri egia esan gauza guzti horiek asko hunkitzen naute, betidanik gustatu zaidalako zirkorenen mundua, eta gustatuko litzaidake, bai, bolada labur batez zirkobatetan lan egitea pailazo bezala edo trapezista bezala (gertatzen da ni trapezista bezala oso txarra naizela), baina bakazio batzu pasatzera joango nintzateke, pentsatzen dut urte osoko lana bezala oso txarra izango dela.

Jexux IJURKO

SEVILLAKO ZINEMALDIA HIL ZORIAN, BERE ERRUZ

Gaur egun Sevillako Zinemaldiaz idaztea hil zorian dagoen zerbaitetaz aritzea da. Pertsonak hiltzen direnean, eliz ondoko komentario guztiak apologetikoak badira, egia esan, ezinezkoa da kasu honetan berdin jokatzeari.

Dakizuenek, Sevillako Zinemaldia Donostikoaren aukera bezala sortu zen, orain dela hiru urte, garai hartan gureak, giro eta arazo politikoak zirela medio, ez bait bide ziren zenbait ziurtasunik eskeintzen. Sevillak, ostera, nahi zuten giro paketsu eta lasaia ematen zien.

Lehenengo bi edizioetan, Giraldako hiriko Zinemaldia aurrestrenaldien zinemaldia izan zen (merkatal zentzu batetan), multinazionalekin zuen lotura handia kontutan izanik.

Aurten, egia esan, aukeratu dituzten filmeak gaurko produzioaren isladura interesgarria izan dira, baina arlo zail honetan asmatu badute, ezin gauza bera

esan eguneroko zehaztasunetaz.

Egia da Zinemaldietako kalitatea ez dela dagoen akttriz kopuruarengatik edo antolatzen dituzten afari edo jaialdiengatik neurtzen. Baina hala ere, ezin da dena justifikatu filmeen kalitateaz. Zinemaldiak giro bizi bat suposatzen dute eta Sevillan egon den koordinaketa eza (hau zehaztea txorakeria bat iruditzen zait hemengo ikuspegi batetik) ondorio askoren abiapuntua izanen da.

Metraila barrundik sortu da, Andaluziako Zinema Lehiaketa zela medio. Irabazleek saria jasotzeari uko egin zioten, diru laguntza bat suposatzen ez zutelako alde batetik, eta Andaluziako zinematik jasaten duen bazterketarengatik bestetik. Azken egunean, G. Maessoren dimisioa eskatzen zuten, horrelako gauza baten antolaketan frogatu duen eztebetasuna zela eta. Beste arraz-



SUSAN SEIDELMANEN
"SMITHEREENS" PELIKULA

zoin batzuegatik ere Zuzendari ordezkioak ere bere dimisioa eskeini zuen.

Komunikabideak ere oso kritikoak izan dira Zinemaldiarekiko (filmeen kalitatea salbatuz). Kritika berberak jaso ditu Zinemaldiak egunero ateratzen zuen aldizkaritik, Maesso jaunak kritika horiek ez onartu arren, barrundik sortzen bait ziren.

«Por la pésima organización EL FESTIVAL DE SEVILLA UN AUTENTICO DESASTRE» («El Correo de Andalucía», 1983-1-4), «Malestar en medios andaluces por la gestión de la Dirección del Festival» («El País», 1983-1-5), «Carbón para el Festival» («Diario 16 de Andalucía», 1983-1-6), «Hoy se clausura el Festival bajo la amenaza de un escándalo» («Diario 16 de Andalucía», 1983-1-7) bezalako titularrek, komunikabideak bertakoak izanik eta Zinemaldia salbatzen interesatuak egon arren, izan diren erruak estaltzea

ezinezkoa zela garbi adierazten dute.

Hala ere, nahiz eta hori dena garrantzitsua izan, erreflexio nagusia ez dugu ene ustez hor kokatu behar, Sevillako Zinemaldiak duen funtzioan baizik. Gaur egun, Estatu mailan, denak (produzitzaileak, komunikabideak, e.a.) Donostikoaren alde azaldu direla garbi dago. Sevillakoa beste maila batetan gelditu da. Bestalde, hango jendeak ez du Zinemaldia bere gauza bezala sentitzen (frogarik ez dira falta). Iraun dituen 10 egunetan, proiektzioak 11 zinematokitan izanik, takiletan jaso duten diru kopurua ez da, are gutxiago, 2 milioietara iristen, eta hori ia 800.000 bizilagun dituen hiri batetan.

Haien alde esan beharra dago PSOE-k bereganatu duen Zinemaldi honen helburu bat sarrerak merkatzeari izan dela, jendearentzat filme bat ikusterakoan hori arazo bat izan ez zedin. Zinematoki guztietan, esate baterako, sarrera ba-

karrak 150 pzt. balio zuen, eta areto nagusian, Kasinoan hain zuzen, salneurriak 100 pzt-etatik 350-etako bitartekoak ziren.

Goiz da Sevillako Zinemaldiaren etorkizuna zein izanen den asmatzeko, baina ez bada bereziarazten, oso iluna ikusten dut nik bere geroa. Eta ez badut asmatzen, hobe denontzat, dagoen Zinemaldia kopurua handiegi izan arren.

Eta goazen zinemas idaztera, hori bait da zuei interesatzen zaizuen, (ene erroak irakurtzen badituzue)

NEW YORK-EKO NEW WAVE. Gaurko gaztediaren zinema.

Askotan Zinemaldiak duten abantaila nagusia ezagutzen ez dugun zinemarekin harremanetan jartzea da. Kasu honetan, alegia, Sevillan New Yorketik ia atera ez den zinema moeta bat ikusteko eta ezagutzeko aukera izan dugu.

New wave-a osatzen duten zinegileen helburua ez da, ene ustez, artezko mugimendu bat sortzea, zinema berri bat egitea baizik.

Gauza asko aldatu da 1968.eko Maiatzean gizartea alda genezakeela pentsatzen genuenez geroztik: ekonomi situazioa gero eta larriagoa da, politikoen aginduetan ez dute ia gazteek sinisten, drogak egoeraren kontra agertzeko era bat bihurtu dira eta atsegin helburu bakarra bilakatu da.

Musika erak ere aldatu dira. The Police, Clash, Sex Pistols eta beste talde batzuk dira gaur punk eta rock berriaren ordezkariak. Dударik gabe, egoera honek bere oihartzuna izan behar zuen zineman ere.

Zinema experimentalak irteerarik ez zuela ikusirik, Jarmusch, Amos Poe, Oblewitz eta beste zinegile gazte askok, Godard,

Fassbinder, Nicholas Ray, Morrisey eta neorrealismoaren eraginez, beren gaurko gizartean, New York-ekoan hain zuzen, gazteek dituzten kontzeptuak, estetika berri batez, zineman adieraztea erabaki zuten.

Hala ere, ez dezala inork pentsa, zinema honek musika horrek duen homogeneitatearik duenik. Ba daude bereiztasun komun batzuk: Gaia beti baztertuen bizitzan kokatzen da (jazz musikariak, lapurrak, hiltzaileak, lanik gabeko gazteak, beltzak, emakumeak, e.a.). Bestalde, zinegile hauek elkar laguntzen dute, eta ez da harriztekoa filme baten egilea beste batetan aktore bezala ikustea. Estetika «zikin» honetan, duten presupostu txikia bereganatzen dutela ere kontutan hartu behar dugu. Errodajea kasu askotan gauzez gertatzen da (dantzatokitian, etxe eta kale ilunetan) neonezko

giro batetan murgilduz.

Batzuetan, fikziozko filmetan, gidoia oso landua ez dagoelako, ekintza eta eszenak luzeegiak bihurtzen dira. Ezin dugu ahaztu ere, presupostu txikia dutenez gero, ezinezkoa dutela toma asko egitea, gero hobea aukeratzeko.

Zinema berri honek ba du beste abantaila bat: Mugimendu eratu bat osatzen ez dutenez gero, ba, koitzak askatasun osoa du pertsonalki kezkatzen edo gustatzen zaiona fotogramen bidez adierazteko, klixte batera leial izan gabe. Inportanteena begirada da.

Horrela izanik, gai aldeetik danetatik ikus dezakegu zinema moeta honetan: Alde batetik, Sex Pistols taldeari buruzko filme batekin topa gaitezke (Lech Kowalski-ren «D.O.A.») eta ondoren thriller generoan oinarritzen den Amos Poe-ren zinemarekin

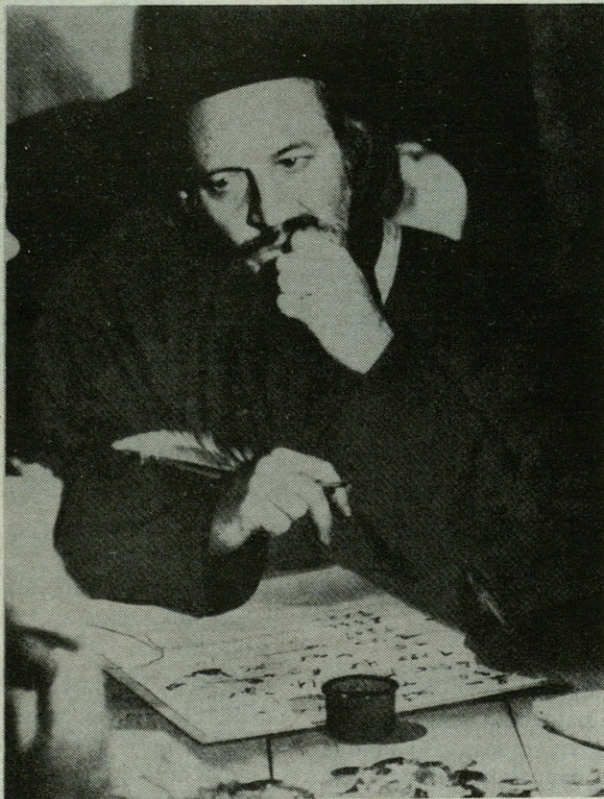
(«Subway Riders»), hiltzaile eta polizia beste dimentsio berri bat emanez. Gauza bera esan dezakegu Scott Beth B.-ren «Vortex» filmeari buruz. (Honetan espiak eta isil erakundeak dira filmearen oinarria).

Jim Jarmusch-en «Stranger than paradise» eta arlo honetan gehiago interesatu zaidan Susan Seidelman-en «Smitheens» filmeak askoz ere errealistagoak dira, gizarte honetan bere tokia aurkitzen ez duten gazte batzuen bizitza adierazten bait dute.

Datorren astean, eta Alexander Klugeri buruzko zikloaren garrantzia eta kronika beste batetarako utziaz, Sevillako Zinemaldian ikusi ditudan filme interesgarrietaz idatziko dut, batzuk laister egongo bait dira gure pantailetan.

Xabier PORTUGAL





Gaurkoan trenak harrapatu gaitu. Nahi genuen bainan ezin izan dugu. Azken aleetan gure indarrak talde profesionalekin eman ditugu, beraiek dira gehien lan egiten dutenak, edo behintzat, epeak jarritz, noski bestalde normala hori da, hortik ateratzen baitute ogia, eta beraien lanei irteera bat ematen diete. Hau izan da gure joera, noski agian ez zuzenena, bainan, denetara ezin egon eta aukeratu egin behar da.

TEATROA? EZ,

Oraingo honetan aldatu nahi izan dugu, edo aldatu esan beharrean zabaldu esan beharko genuke hobeto. Gure bista talde ez-profesionalak luatu nahi izan dugu, eta beraien egoera aztertzen hasi, hazken finean beraiek dira oinarria eskola behar bezala-

ko bat eduki arte. Beraiegan sortzen afizioak, zale-tasunak, eta kantera bezala funtzionatzen dute gaur egun. Eta gaur egun inoiz baino kasu gutxiago egiten zaie Administrazioak diskriminatzen ditu, bere fruituak ez direlako profesionalen tamainakoak, hori

ZIRKOA?

epaitzea ere zaila da, antzerki asuntuetan hain larri gabiltzan herri honetan. Bainan errealitatea hala-koa da, eta horretaz kexatzen dira. Ikusten duguenez oso luzaroko lan bati ekiteko gaia badago.

Gure asmoa aste hone-tatik aurrera beraiekin apur bat gehiago ardura-tzea zen, bainan telefo-noak potto egin digu eta azken orduan ez dugu lor-tu nahi genuen elkarrizke-ta, datorren asterako uzten dugu, utzi behar nahi ta nahiez.

Egoera horrela ikusirik gure kirol faboritoan ari-tzeko aukera ezin hobea ikusi dugu, gure herri ho-netako antzerkiaren egoe-rari buruz filosofatzea, az-tertu nahiean noski, begi zorrotzez egungo larritasu-nak papereztatzea.

Askotan esan da suben-tzioen politika batek ez diola irtenbiderik ematen arazoari, epe labur batean antzerki taldeak bere eko-nomia lasaitua ikusten dute, bainan epe luzera egoera berdintsua dela, az-ken finean subentzioekin lortzen den gauza bakarra zera da: antzerki taldeen zordunak apaldu eta ziur-tatu bere diruen itzultzea. Gogorarazi beharko dugu berriro Teatroa ez dela ekonomikoa, hain zaila al

da gure agintarien burue-tan hain ideia erreza sar-tzea, nonbait bai.

Bestela har dezagun ar-txiboa eta gogora dezagun Eusko Jaurlaritzak eginda-ko lehen ekintza: «Troia-rrak» eszenatzea izan zen. Bere garaiean, esan zen ez direla espektakulu han-diak publikoaren zaletasu-na lortzen dutenak, ez ba-karrik behintzat. Eta juga-da errepikatzen doaz aur-ten, bi espektakulu mons-truok kaleratu nahi dituz-te, «Arlechino» eta «Mo-lière» bat honen 310garren urteurrena ospatzen dela eta, farregarria ezta? Dato-rren urtean 311garrena os-patzen dela agian beste montaia bat kaleratuko da, auskalo! Guk noski ez dugu egi bakarra eskuetan eta errutze zurian gaude baita ere, bainan Getariko antzoki erdian zutabe bat dagoen bitartean han ezin ezer antzestu nahiz «Mo-lière»n 310garren urteurre-na ospatu nahiz sekula Santa zerutik jaitsi eta kentzeko agindua eman. Igeltzero eta arotz lanak dira, bainan horretarako ez dago presuposturik. Eta gure herrixka honetan ho-rixe gertatzen ari da igel-tzero lan asko dago eta de-nok ingeniero izan nahi dugu. Eta ingenieroekin bakarrik ez da etxerik al-



txatzen. Hori bai Italitik espezialista bat ekartzeko ez dago problemarik, eta ez dugu ezer berarekin, baina agian Euskadiko aktore/sak beste gauza batzuk ikasi behar dituzte aurretik. Estrenaldi eguna polita izango da hori bai, Kultur kontseilari jaunak txalo asko botako ditu, egunkari guztietan azalduko da, eta euskaldunok zein handiak garen pentsatuz harro harro oheratuko gara, mundutxo honetako jendearekin kopa batzuk hartu ta gero.

IPUI BAT IA

Eta bitartean Euskadin dauden antzerki talde profesional guztiak erdaraz arituko dira, eta izugarriz-

ko Konpainia Nazionala izango dugu guztion kontzientziak lasaituz. Baina teatroak ezin du administrazioaren eskuetan bakarrik egon, teatroak berri-tzailea izan behar du eta boterea ez da sekula berri-tzailea izan. Ez da idazle-rik sortuko, eta talderik ere alde guztietatik eragoz-penak aurkitzen badituzte, eta orduan..., orduan ikusi behar, gero gerokoak. Eta konturatu gabe oso ipui tristea idazten ari gara. Erresuma hartan erregeak errege papera betetzen eta subditoak amona mantal-gorri bat baino poziago plastikozko margarita baten ginean.

Bai ipui bat idazten ari ginela iruditu zaigu, eta ez

gaude oso urrun. Esango dugu ez dela dena itsusia ipui honetan. Hasi berriak Antzertik eratutako taile-rrak eta gerora eskola bat izango denaren hazia dira, ea zermoduzko lorea botatzen duten, amona mantal-gorri

KARRAKA GREBAN

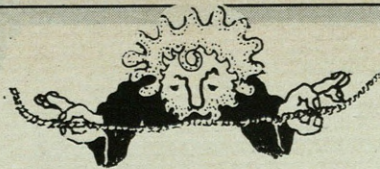
Nonbait mundu guztia ez dago kontentu, eta batzuk dira iritziak, baina eritzien garaia pasa dela dirudi ekintzari lekua egiteko eta KARRAKAkoak izan dira lehenak. Otsai-lean taldeak dituen montaia guztiak debalde egiteko prest daude, «Pase sin llamar», «Tutti Frutti Eskola», «Ubu Emperatriz», eta «Aspaldiko».

Oso arraroa, ezta? Eta honekin zer nahi dute? Bada, oso argi utzi nahi dute «El desinterés por el teatro y en definitiva por un número elevado de ayuntamientos». Greba bat bezala ulertzen dute ekintza hau, greba aktibo bat bezala eta indarrezko neurri bat dela diote. «Cada vez es mayor la burocratización del hecho teatral por parte de las instituciones, que lo simplifican a grandes acontecimientos teatrales, ajenos a la realidad teatral diaria de Euskadi», errealidadetik badago gehituko nuke. Behar bezalako udal lokal batzuen ezak, zirkuito komertzialek jota behartzen ditu taldeak eta entrepresari onerako doala esaten dute.

Eta KARRAKAkoak gure lehenengo ideiarekin bat datoz, guztiz beharrezkoa ikusten dute «una infraestructura que posibilite el máximo desarrollo de la misma en sus diferentes campos y que hasta la fecha, y por falta de planificación no existe». Subentzioen beharra ikusten dute, baina honekin ez omen da arazoa konpontzen. Ez omen dira taldeak eta ikusleak espektakuluak ordaindu behar dituztenak, honela bere lanaren estabilitadea errebindikatu nahi dute.

Eta aste honekin bukatuko dugu, bukatuko dugu erretorika honekin, aginduz hori bai datorren asteetik aurrera talde amateur-rrak gure artean izango ditugula. Bukatzeko agian norbait interesatuko zaio Karrakakoen telefonoa, debalde aktuatzen baitute (94)4157823.

E.O.



PLATANOA ETA BELARRIA

Orereta alde horretan ere ba omen daude «Piura» ederrak. Lehengo batetan, Erreka-Barneko Miren kalean zihoala, emakume bat ikusi zuen belarrian platano bat zeramala. Bestea ohartu ez zelakoan abisatzera joan zen:

—Barkatu ezan, baina belarrian platano bat daraman.

Besteak ez entzutearena ihardesten dio keinu baten bidez.

—Be-la-rri-an-pla-ta-no-bat-du-zu-laaaaa!!!

Besteak berdin:

—Bece-laa-rrii-aan- plaaa-taaa-nooo- baat- du- zuuu- laaa-!!!

—Barka, baina beste belarritik esaidazu, belarri honetan platano bat daukat eta.

INRI

Bikote bat aspaldiko beste bikote bat bisitatzera doa. Ezkonduberriak eta, pisu berria erakutsi beharra.

—Hemen sukaldea duzue... hemen egon-gela duzue... eta hemen gure logela...

Lo-gela ikusten ari direla, mutila kruzifijoan ohartzen da:

—Begira Miren: INRI, gurearen marka berdinekoa.

LAUDIOTARRAK

Euskal Herriko errotulazioarekin ere dossier polit bat egin daiteke. Honako hau gure lagun batzuei Laudion sartzean gertatu zitzairen. Dakizuen bezala, han Altzairu-fabrika garrantzitsu bat dago. Badoaz karreteran eta:

—«Aceros de Llodio».

—Zer, egingo al gara?

GOSEAREN BELDUR

Gure herrian zoritxarrez gero eta arruntagoa den egoera batetan aurkitzen zen Etxeberrria sendia. Dirurik ez, lanik ez eta jatzeko eta jateko aukera txarra.

Hori zela eta, gelditzen zitzaizkien erropa hoberenak ez puskatzeko etxean ahal zen bezala ibiltzen ziren.

Aitak zuloz beteriko praka batzu zituena, praka baino gehiago zulo zirenak, eta zulo horietako batzutatik hantxe agertzen zitzaizkion bi kozkorak, bakoitza alde batetik.

Halako batetan, zeukaten alaba txikiak, honela galdetzen dio:

—Aita, zer dira bi kozkor hoiek?

—Hoiek, alabatxo? Potroak dira.

Emazteak: Motel, ez hadi hain gordina izan.

—Daukaten gosearekin esaien arraultzak direla!

SENDAGILE BATEN KASUA

Badoaz neska polit bat eta bere ama sendagilearengana, gaisorik ama zegoela eta.

Sartu bezain laster sendagileak zera esaten dio neskari:

—Mésedez, ken ezazu erropa guztia!

—Ez, ez naiz ni, ama omen dago gaizki.

—Ah! Orduan, atera mingaina.

HOSPITALEAN AGURE BATI ENTZUNDAKOAK

—Doctor Alkorta!

—Ta guri zer inporta!

Mogel... Jarabe!

—Hori hartu gabe, hobe!

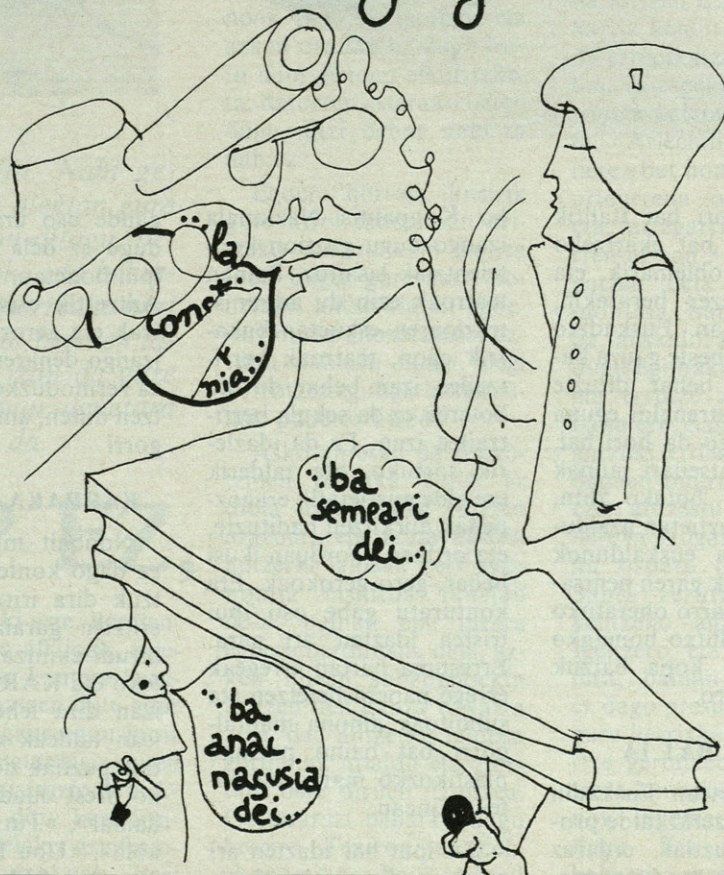
JENDETZA GALDUA

Bazeuden 10.000 neska-mutil hileran eskutik oratuta nigarrez. Azaldu zitzairen beste bat eta galdeztzen die:

Zer gertatzen zaizue?

—Galdu egin garela.

negozia



BERTSOAK ETA IRRATIAK

Doinua: «Ameriketako esne-saltzailearena»

1

Mila bederatziehun
laurogeitabia
badoala ia
abenduko hilean
zen hemeretzia
Euskal Herri mailako
txapelketa handia
goiz eta arratsalde
bertso-jaialdia
hiru urtean behingo
atseginaldia

2

Zortzi bertsolari han
denetan onenak
bilduak zirenak
bikain asko ihardun
zutenak den-denak
batzuk behar ordea
izan hoberenak
gai, doinu, puntu, neurri
hala zituztenak
hantxe eman zituzten
bai zitzaketenak

3

Amuritza txapeldun
Lopategi hurren
ez harritu arren
beste seiak ere ez
zebiltzan hain erren
Zorionak guztioi
emanik pozarren
nola entzun nituen
esan nahi dut hemen
Loiola irratiak
emanak bederen

4

Karmelo Balda omen
zegoen betea
hau zen suertea
oso zaila sarrera
bat eskuratzea
etxeetan milaka
entzule-jendea
epelean han geunden
hertsirik atea
Donostian geneukan
guk borondatea

5

Goizean hain ederki
arratsaldean ez
hots arraioz betez
Donostiak futbola (1)
ematen zuenez
tartetan konexio
txar batzu eginez
Loiola entzutean
burrunba izanez
belarriek doi-doi
bertsoak entzunez

6

Futbola amaitzean
ederki berriro
eta garbikiro
orduak aurrera ta
ez zegoen giro
bi aurrera pasarik
kantatzen bizi
Loiolak orduantxe
joa zigun tiro
errosarioa han
hasi zen eztiro

7

Zortzien aurretik han
errosarioa
zer hitz jarioa!
barnera sartu zigun
amorrarioa
minutu batzugatik
egin azioa
Telebistatik hartu
ote lezioa?
nondik sartu zaizue
zuei bizioa?

8

Ez dut ezertxo ere
errezoen aurka
baina hortxe talka
ospakizun bikain bat
erdiz-erdi kraska
induljentziak galtzen
ote ba milaka,
ordulaurden bat hura
atzeratu eta?
ala euskaldun-sena
ote zaigu falta?

9

Beasainen besterik
ezin entzunean
geunden egonean
Euskadi irrati
jarri genunean
indar gutxi ordea
bere barrenean
bertsorik ezin uler
bere jardunean
izenak ozta-ozta
azken-azkenean

10

Gure nazio-mailan
gauzatxo bakarra
ez ba jo adarra
Komunikabideek
portaera txarra
batzuri falta zaie
behar den indarra
besteei alderantziz
behar hainbat garra
Euskaditik kanpora
baitute zuztarra

(1) Donostiako Herri Irratiak Athletic eta Realaren partidua eman zuen jokatu zen bitartean. Ondorenean bertsoak.

MURUMENDI

LABAIEN JAUNARI HALABEHARREZ

J. M. Ostolaza
«XALBARDIN»

1982.ko Maiatzean Gipuzkoako Foru Diputazioaren Euskararako Batzordeak eratutako hitzaldi batetan zu ikusteko eta entzuteko aukera izan nuen. Eta ikusteko diot, zeren geroztik, nahiz eta entzun dizudan bizpahiru aldiz irрати batetan edo bestean, ez zaitut ikusi. Eta ez ikuste hau da zuzen idazki honen arrazoi nagusia.

Aipaturiko hitzaldi haren gaia «Euskara komunikabideetan» edo E.T.B.ari buruzkoa zenez ez nizuke garbi adieraziko, baina bai, han nintzela horrelakoetan izaten den entzulego urriaren artean.

Zurea amaitu ondoren, eta galderen txanda iritsita (hau da, gurea) ARGIA honen buruzko galderen artean «hizketarako prest» zirela erantzun ia bakartzat jaso nuen, nire aldetik zu ikusteko egin behar izaten direnak beteko nituela eta zuk berriz «nahi duzunean» esanez bukatutzat jo zenuen elkarriketa publiko hura, Gasteizko geriatriakoan daukazu bulegoan onartuko ninduzula hitza emanez noski.

Nik, nire ustez neurea bete egin dut baina zuk ez zeurea. Bost aldiz eskatu dut zurekin hitzegitea (dosiartxo informatibo bat bidali ondoren) eta ez didazu erantzunik eman. Bitartean, hitzaldi hartan ilun geratu zena, hau da, ARGIA-ren egoera, gu bion artean argitu behar genuena argi dago: iaz baino %16 pezeta gutxiago eman behar dizkigu Eusko Jaurlaritza horretan zu buru zaituen Kultura Sailak.

Bestalde, hitzaldi hartara itzuliz, zuk ni oso ongi tratatu ninduzula bota zenuen eta nik baietz.

Behin baino gehiagotan ikusi genuela elkar bota zenuen eta nik baietz. Bainarik gabeko baietza gainera. Hori dela eta, bi gauzatxo amnesiarik bazenu ere argibidetzat har ditzazun: bat, ez nintzen ongi tratatua izan nendin joan, joan zu ikustera, nahiz eta bihotzez eskertu horrela izatea; eta bi, txoria baino

alaiago (udaberria bait zen) irten nintzen zure bulegotik, zure borondate onaren laudorioak zabalduz eta adieraziz.

Baina hori, tratu onean geratu zen dena. Gogoratu behar dizudana hauxe da: bi aldiz izan natzaizu hor, zure bulego horretan. ARGIA-ren orduko egoeraz mintza gintzen batean eta «Prentsa euskaraz» kanpaina zela eta bestean. Ez dugu tratu on horretaz aparte deus ere lortu, ez batean eta ez bestean, zure xarma eta promesak ezik.

Oraingo honetan, hori ere ez, zeren ez duzu nahi izan nirekin tratatzerik, nonbait traturik xarmanteak ere ezin dituela besteak estali ikasi bait duzu.

Berriz ere, pluriempleoa utzi gabe beste biderik ez badago, eta inkompatibilitate-legediak permetitzen digun bitartean. Zeren euskaltzale garenok ez dugu erraz abandonatuko, lotsak, lanak eta gai garaia jakiteak (pizkorra garaia ez bait dugu frogatu behar) sosik gabeko profesionaltasun osoak euskara hutsean eginiko astekari bakarra kaleratzen jarraituko dugu, gure irakurleek abandonatzen ez gaituzten bitartean behintzat, «a pesar de» «malgré».

Eta barka iezadazu kontseilutxo bat emateko ausardia: lotsak, lanak, gaitasunak eta besteak ez ezkuta, klandestinitate garaia bukatu bait ziren, zuentzat behintzat.

Eta bukatzeko, gure aitona zenarenak: «POBREAK BAI, BAI-NA EZ INOLAZ ERE MISERABLEAK».

On egin.

AUZMENDI

JAZTEKO MILA AUKERA, BAINA AUZMENDI
BAKARRA DUGU.



SASTRE VERGARA, 1 DONOSTINKO ESTILOA

kirolzaleen zerbitzutan



miner

donostia



271050 eta 270447

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharririk gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.



Kutxazain Automatikoa



CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA